

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ
ΛΟΓΙΣΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΕΓΚΤΙΚΗ

Διπλωματική Εργασία

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ ΣΤΟΝ
ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

της

ΣΕΡΕΜΕΤΙΔΟΥ ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ

Επιβλέπων Καθηγητής: Σαμαρά Αγγελική

Υποβλήθηκε ως απαιτούμενο για την απόκτηση του Μεταπτυχιακού Διπλώματος
στην Εφαρμοσμένη Λογιστική και Ελεγκτική

Νοέμβριος 2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
1.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις.....	3
1.2 Ερευνητικός σκοπός και στόχοι εργασίας	5
1.3 Μεθοδολογία εργασίας	5
1.4 Δομή εργασίας	6
ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ.....	8
2.1 Βασικές αρχές λειτουργίας οικονομικών καταστάσεων.....	8
2.2 Η αναγκαιότητα της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων.....	11
2.3 Η αναγκαιότητα της διαφάνειας των οικονομικών καταστάσεων.....	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	19
ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	19
3.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός εσωτερικού ελέγχου	19
3.2 Αναγκαιότητα και σημασία εσωτερικού ελέγχου.....	20
3.3 Ιστορική αναδρομή εσωτερικού ελέγχου	23
3.4 Θεσμικό πλαίσιο εσωτερικού ελέγχου.....	27
3.5 Είδη εσωτερικού ελέγχου	27
3.6 Ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας στον εσωτερικό έλεγχο.....	28
3.7 Εννοιολογικός προσδιορισμός εξωτερικού ελέγχου.....	31
3.8 Αναγκαιότητα και σημασία εξωτερικού ελέγχου	31
3.9 Ιστορική αναδρομή εξωτερικού ελέγχου.....	35
3.10 Θεσμικό πλαίσιο εξωτερικού ελέγχου	35
3.11 Ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας στον εξωτερικό έλεγχο	36
Η ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ	37
4.1 Η επίδραση του εσωτερικού ελέγχου στον προγραμματισμό των διαδικασιών του εξωτερικού ελέγχου.....	38
4.2 Συνεργασία και σύγκρουση μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου.....	38
4.3 Η παροχή πληροφοριών του εσωτερικού ελέγχου στον εξωτερικό ελεγκτή.....	41
4.5 Ζητήματα δεοντολογίας και ηθικής στην συνεργασία εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου	42

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ.	45
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	49

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Ο πρωταρχικός στόχος της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης μέσω των οικονομικών καταστάσεων είναι η παροχή πληροφοριών με ακρίβεια και αξιοπιστία από μέρους των εταιρειών προς τους μετόχους, τους επενδυτές και λοιπούς ενδιαφερομένους σχετικά με την οικονομική κατάσταση της εταιρείας και την κερδοφορία της, καθώς και τους τρόπους χρησιμοποίησης των πόρων της (Fridson και Alvarez, 2002). Οι πληροφορίες που παρέχονται μέσω των οικονομικών καταστάσεων είναι χρήσιμες στους οικονομικούς αναλυτές και τους επενδυτές, καθώς παρέχουν και μία εικόνα της εταιρείας για τα προηγούμενα έτη, που βοηθά στην καλύτερη αποτίμηση των εταιρειών, καθώς και της μελλοντικής τους ανάπτυξης και εν τέλει στην αποτελεσματική διαδικασία λήψης αποφάσεων (Zager και Zager, 2006). Ως εκ τούτου, οι οικονομικές καταστάσεις θα πρέπει να διέπονται από αξιοπιστία (Adams και Evans, 2004, Hopeetal., 2011, Shroff, 2015) και διαφάνεια (Lepădatu και Pîrnău, 2009, VandenBerghe, 2009, Spasić και Denčić-Mihajlov, 2014).

Εξαιτίας της σημαντικότητας των οικονομικών καταστάσεων και της απαίτησης των ενδιαφερόμενων μερών για διαφάνεια και αξιοπιστία, υφίσταται η αναγκαιότητα εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου (DeFond και Zhang 2014). Υποστηρίζεται ότι ο στόχος του εσωτερικού ελέγχου ως μέρος της εταιρικής διακυβέρνησης είναι να υποστηρίζει και να ενδυναμώνει τους μηχανισμούς διακυβέρνησης των οργανισμών, καθώς επίσης και να αξιολογεί και να βελτιώνει την αποτελεσματικότητα της διαχείρισης κινδύνων και του ελέγχου (Corametal., 2006). Η σημασία του εσωτερικού ελέγχου έγκειται στο ότι συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στη διαχείριση κινδύνων και στον προσδιορισμό ευκαιριών που μπορεί να εκμεταλλευθεί ο οργανισμός (Chartered Institute of Internal Auditors, 2012), καθώς και στη διασφάλιση της συμμόρφωσης των διαδικασιών της εταιρείας με την συνολική στρατηγική της (Chartered Institute of Internal Auditors, 2012), ενώ εξαιρετικά

σημαντικός είναι ο ρόλος του στην ανίχνευση φαινομένων απάτης ως αναπόσπαστο στοιχείο της εταιρικής διακυβέρνησης (Corametal., 2006,Botez, 2012,Zahariaetal., 2014,Petraşcu και Tieanu, 2014,Munteanu και Zaharia, 2014).

Από την άλλη, ο εξωτερικός έλεγχος συμβάλλει στο να διασφαλίσει ότι οι οικονομικές καταστάσεις συνάδουν με τα λογιστικά πρότυπα και ότι εφαρμόζονται κατάλληλα οι λογιστικές αρχές και πολιτικές (Ojo, 2009,Larcker, 2011,Alabede, 2012). Ως εκ τούτου, ο εξωτερικός έλεγχος είναι ιδιαίτερα σημαντικός στην αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων (Adams και Evans, 2004,Hopeetal., 2011) και κατά συνέπεια στην ενίσχυση της αξιοπιστίας και της διαφάνειάς των εταιρειών (Alabede, 2012). Επίσης, παρόλο που δεν αναφέρεται ρητά ότι καθήκον του εξωτερικού ελέγχου αποτελεί η αποκάλυψη περιπτώσεων απάτης, το κοινό αναμένει από τους εξωτερικούς ελεγκτές αυτόν τον ρόλο (Larcker, 2011,Alabede, 2012). Τέλος, ο εξωτερικός έλεγχος είναι σημαντικός, καθώς επηρεάζει τους managers ούτως ώστε να μειώνεται το πρόβλημα εντολέα-αντιπροσώπου (principal-agentproblem) (Fan και Wong, 2001,Ojo, 2009).

Συνεπώς, από τα παραπάνω μπορούμε εύκολα να κατανοήσουμε την αλληλεπίδραση που υπάρχει μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου. Πιο συγκεκριμένα, υπάρχει μία επίδραση του εσωτερικού ελέγχου στον προγραμματισμό των διαδικασιών του εξωτερικού ελέγχου, παροχή πληροφοριών του εσωτερικού ελέγχου στον εξωτερικό ελεγκτή, επίδραση του εσωτερικού ελέγχου στην σύνταξη έκθεσης του εξωτερικού ελεγκτή, αλλά και συγκρούσεις μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου.

Η πρόσφατη χρηματοοικονομική κρίση του 2007 και η χειραγώγηση των κερδών από μέρους των managers κατέδειξε την τεράστια σημασία τόσο του εσωτερικού, όσο και του εξωτερικού ελέγχου, όσον αφορά στον τρόπο παράθεσης των οικονομικών πληροφοριών που αφορούν τις επιχειρήσεις (VandenBerghe, 2009,Huy και Yuan, 2010,Boşa-Avram, 2012), κάτι το οποίο αποτελεί τον κυριότερο παράγοντα στην επίτευξη ενός αποτελεσματικού πλαισίου εταιρικής διακυβέρνησης (VandenBerghe, 2009). Συνεπώς, γίνεται κατανοητή η σχέση μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου και εταιρικής διακυβέρνησης (Damodaran, 2006,Tweedie, 2008,Tomasic, 2009,Huy και Yuan, 2010), ενώ άλλοι δύο παράμετροι του

περιβάλλοντος ελέγχου αποτελούν ο οργανωτικός σχεδιασμός (PricewaterhouseCoopers, 2009) και η ιδιοκτησιακή δομή (Fan και Wong, 2002, AbdulRahman και Ali, 2006, OECD, 2007, Mitraetal., 2012, Al-Rassas και Kamardin, 2015).

1.2 Ερευνητικός σκοπός και στόχοι εργασίας

Ο σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να διερευνηθεί η σημασία, η λειτουργία και η επίδραση του εσωτερικού ελέγχου στον εξωτερικό έλεγχο και γενικά την αλληλεπίδραση μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου. Πιο συγκεκριμένα, οι επιμέρους στόχοι της παρούσας μελέτης είναι οι εξής:

1. Να παρουσιαστούν οι βασικές αρχές που διέπουν τις οικονομικές καταστάσεις
2. Να διερευνηθεί η σημασία και η αναγκαιότητα της αξιοπιστίας και της διαφάνειας των οικονομικών καταστάσεων
3. Να αποσαφηνιστεί η έννοια του εσωτερικού ελέγχου και να προσδιοριστεί η αναγκαιότητα και η σημασία του εσωτερικού ελέγχου
4. Να αποσαφηνιστεί η έννοια του εξωτερικού ελέγχου και να προσδιοριστεί η αναγκαιότητα και η σημασία του εξωτερικού ελέγχου
5. Να διερευνηθεί η αλληλεπίδραση μεταξύ του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου

1.3 Μεθοδολογία εργασίας

Για το σκοπό αυτής της εργασίας θα χρησιμοποιηθεί η δευτερογενής έρευνα, που αποτελείται από τη συλλογή στοιχείων από δευτερογενείς πηγές. Ουσιαστικά, η δευτερογενής έρευνα περιλαμβάνει την συλλογή και επεξεργασία πληροφοριών από προηγούμενες δημοσιευμένες έρευνες άλλων μελετητών σχετικά με το υπό εξέταση θέμα, το οποίο συνιστά τη βιβλιογραφική ανασκόπηση (Dawson, 2009). Σύμφωνα με τον Birmingham (2001) η δευτερογενής έρευνα παρέχει ένα θεωρητικό υπόβαθρο του υπό μελέτη φαινομένου, στην παρούσα περίπτωση της αναγκαιότητας των οικονομικών καταστάσεων, του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, καθώς και των

ζητημάτων που σχετίζονται με αυτά τα δύο είδη ελέγχων. Στο πλαίσιο της δευτερογενούς έρευνας ακολουθήθηκαν τα παρακάτω τέσσερα στάδια, όπως αναφέρονται από την Dawson (2009): α) προσδιορισμός των πηγών ανεύρεσης στοιχείων, β) συλλογή στοιχείων, γ) αξιολόγηση στοιχείων, δ) ανάλυση στοιχείων.

Τα στοιχεία που έχουν χρησιμοποιηθεί σε αυτήν την έρευνα προέρχονται από βιβλία της διεθνούς βιβλιογραφίας, άρθρα στο διαδίκτυο, αναφορές ελεγκτικών αρχών και εταιρειών, αρχές που έχουν θεσπιστεί από συγκεκριμένα σώματα και θεσμούς σχετικούς με τον εσωτερικό και εξωτερικό έλεγχο και την εταιρική διακυβέρνηση, καθώς και από άρθρα σε ακαδημαϊκά περιοδικά.

1.4 Δομή εργασίας

Η εργασία χωρίζεται σε επτά κεφάλαια. Το πρώτο αποτελεί τη εισαγωγή, όπου διατυπώνονται το θεωρητικό υπόβαθρο της έρευνας, ο ερευνητικός σκοπός αυτής, η μεθοδολογία και τα κεφάλαια που την απαρτίζουν. Το δεύτερο κεφάλαιο ασχολείται με τις βασικές αρχές και τη λειτουργία των οικονομικών καταστάσεων, όπου παρουσιάζονται οι βασικές αρχές λειτουργίας των οικονομικών καταστάσεων και η σημασία τους, δηλαδή ο ρόλος που επιτελούν, καθώς και οι λόγοι που καθιστούν αναγκαία την αξιοπιστία και τη διαφάνεια των οικονομικών καταστάσεων.

Το τρίτο και τέταρτο κεφάλαιο πραγματεύονται το ζήτημα του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου αντίστοιχα. Πιο συγκεκριμένα, προσδιορίζονται εννοιολογικά ο εσωτερικός και εξωτερικός έλεγχος, αιτιολογείται η αναγκαιότητα και η σημασία του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, παρατίθεται η ιστορική αναδρομή των δύο αυτών μορφών ελέγχου καθώς και το θεσμικό τους πλαίσιο, ενώ τέλος γίνεται συζήτηση για τα ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας στον εσωτερικό και εξωτερικό έλεγχο.

Το πέμπτο κεφάλαιο πραγματεύεται τα θέματα του οργανωτικού σχεδιασμού, της εταιρικής διακυβέρνησης και της ιδιοκτησιακής δομής, ως παράμετροι τόσο του εσωτερικού, όσο και του εξωτερικού ελέγχου. Το έκτο κεφάλαιο ασχολείται με την

αλληλεπίδραση που υπάρχει μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, τόσο στο πλαίσιο της συνεργασίας όσο και στο πλαίσιο σύγκρουσης αυτών των δύο μορφών ελέγχου. Τέλος, το έβδομο κεφάλαιο συνοψίζει τα κυριότερα συμπεράσματα της έρευνας, τους περιορισμούς αυτής και καταθέτει προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

2.1 Βασικές αρχές λειτουργίας οικονομικών καταστάσεων

Οι οικονομικές καταστάσεις αποτελούν μια δομημένη απεικόνιση της οικονομικής θέσης και επίδοσης μιας οικονομικής οντότητας. Οι οικονομικές καταστάσεις περιλαμβάνουν την κατάσταση του ισολογισμού τέλους χρήσης, την κατάσταση του λογαριασμού αποτελεσμάτων χρήσης, τον πίνακα διάθεσης αποτελεσμάτων, την κατάσταση του λογαριασμού γενικής εκμετάλλευσης, καθώς και το προσάρτημα του ισολογισμού και των αποτελεσμάτων χρήσης.

Ο στόχος των οικονομικών καταστάσεων είναι η παροχή πληροφοριών σχετικά με την οικονομική θέση, τη χρηματοοικονομική απόδοση και τις ταμειακές ροές της οικονομικής οντότητας, που είναι χρήσιμες για ένα ευρύ φάσμα χρηστών, προκειμένου να λαμβάνουν οικονομικές αποφάσεις. Οι οικονομικές καταστάσεις παρουσιάζουν επίσης τα αποτελέσματα της διαχείρισης των πόρων από μέρους του management. Για την επίτευξη του στόχου αυτού, οι οικονομικές καταστάσεις παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τα περιουσιακά στοιχεία, τις υποχρεώσεις, τα ίδια κεφάλαια, τα έσοδα και τα έξοδα, συμπεριλαμβανομένων των κερδών και των ζημιών, τις εισφορές από και διανομές σε ιδιοκτήτες, αλλά και τις ταμειακές ροές μίας επιχείρησης. Αυτές οι πληροφορίες, παράλληλα με άλλες πληροφορίες που βρίσκονται στις σημειώσεις, βοηθούν τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων να προβλέψουν τις μελλοντικές ταμειακές ροές της επιχείρησης και, ειδικότερα, το χρονοδιάγραμμα και τη βεβαιότητα αυτών.

Οι οικονομικές καταστάσεις μέσω των πληροφοριών που προσφέρουν για προηγούμενα έτη, βοηθούν τους επενδυτές και τους χρηματοοικονομικούς αναλυτές να αποκτήσουν μία πληρέστερη εικόνα για την εκάστοτε επιχείρηση και να μειώσουν το κενό που υπάρχει μεταξύ της υποθετικής και της πραγματικής εικόνας και θέσης

της εταιρείας, όσον αφορά τα βασικά οικονομικά της μεγέθη. Το κενό αυτό που υπάρχει μεταξύ της πραγματικής (actual) και της αναμενόμενης / υποθετικής ανάπτυξης από μέρους της διοίκησης ονομάζεται εταιρικό κενό αξιοπιστίας (corporatecredibilitygap).

Συνεπώς, μία βασική λειτουργία των οικονομικών καταστάσεων είναι ότι συμβάλλουν στη διαδικασία λήψης αποφάσεων (Zager και Zager, 2006). Σε αυτό το πλαίσιο, οι πιο σημαντικές οικονομικές καταστάσεις είναι ο ισολογισμός, οι καταστάσεις ταμειακών ροών, οι καταστάσεις κερδών / ζημιών και οι αλλαγές στα ίδια κεφάλαια (Zager και Zager, 2006). Η ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων δίνει τη δυνατότητα αναγνώρισης των καλών χαρακτηριστικών της επιχείρησης, που θα μπορούσαν να γίνουν αντικείμενο αξιοποίησης, αλλά και των αδυναμιών της, που οδηγεί στη λήψη διαρθρωτικών μέτρων. Προς αυτό το σκοπό, ιδιαίτερο ρόλο διαδραματίζει η ανάλυση αριθμοδεικτών, η οποία επιτρέπει τη διερεύνηση της αποδοτικότητας της επιχείρησης και ως εκ τούτου μπορεί να φανεί ιδιαίτερα χρήσιμη στη διαδικασία λήψης αποφάσεων που σχετίζονται με την χρηματοδότηση της εταιρείας ή την επένδυση σε αυτήν (Zager και Zager, 2006).

Στο Fourth Directive της Ευρωπαϊκής Ένωσης που δημοσιεύθηκε το 1971 και υιοθετήθηκε το 1978, αναφέρονται έξι βασικές αρχές που θα πρέπει να διέπουν τις οικονομικές καταστάσεις (Nobes και Stadler, 2014): συνεχή ανησυχία, χρονική συνέπεια, σύνεση, δεδουλευμένη βάση, χωριστή αποτίμηση και αντιστοιχία μεταξύ του ισολογισμού ανοίγματος και του ισολογισμού κλεισίματος. Το AmericanAccountingAssociation εξέδωσε την έκθεση «AStatementofBasicAccountingTheory (ASOBAT)» το 1966, στην οποία αναφέρονται τέσσερα βασικά standard για τις πληροφορίες που εμπεριέχονται στις οικονομικές καταστάσεις (Nobes και Stadler, 2014): συνάφεια, επαληθευσιμότητα, ελευθερία από προκαταλήψεις και ποσοτικοποίηση. Το Financial Accounting Standards Board (FASB) έθεσε τη συνάφεια και την αξιοπιστία ως τις δύο κύριες αρχές που θα πρέπει να διέπουν τις οικονομικές καταστάσεις. Με την υιοθέτηση των IFRS (International Financial Reporting Standards), η έννοια της διαφάνειας εισήχθη και αυτή ως βασικό χαρακτηριστικό των οικονομικών καταστάσεων, παρόλο που δεν αναφέρεται ρητά στο Πλαίσιο (Nobes και Stadler, 2014).

Οι οικονομικές καταστάσεις θα πρέπει να παρουσιάζουν ακριβοδίκαια την οικονομική θέση, τη χρηματοοικονομική επίδοση και τις ταμειακές ροές μιας επιχείρησης. Η ακριβοδίκαιη παρουσίαση απαιτεί την πιστή απεικόνιση των επιδράσεων των συναλλαγών, άλλων γεγονότων και συνθηκών σύμφωνα με τους ορισμούς και τα κριτήρια αναγνώρισης για τα περιουσιακά στοιχεία, τις υποχρεώσεις, και τα λοιπά μεγέθη, όπως αναφέρθηκε πρωτότερα. Σε αυτό το πλαίσιο, αλλά και με βάση την προηγηθείσα ανάλυση, οι οικονομικές καταστάσεις θα πρέπει να είναι αξιόπιστες και να χαρακτηρίζονται από διαφάνεια. Δεν είναι τυχαίο, επίσης, ότι δύο από τα κριτήρια που εξετάζονται κατά τη βράβευση της ACCA (Association of Chartered Certified Accountants) είναι η πληρότητα και η αξιοπιστία (Adams και Evans, 2004).

Οι οικονομικές καταστάσεις μιας επιχείρησης συνοψίζουν τις οικονομικές συνέπειες των επιχειρηματικών της δραστηριοτήτων. Οι επιχειρηματικές δραστηριότητες της εταιρείας σε κάθε χρονική περίοδο είναι πάρα πολλές για να αναφερθούν ξεχωριστά σε τρίτους. Επιπρόσθετα, η γνωστοποίηση ορισμένων δραστηριοτήτων της εταιρείας λεπτομερώς θα μπορούσε να είναι επιζήμια για την ανταγωνιστική θέση της επιχείρησης. Το λογιστικό σύστημα της επιχείρησης παρέχει ένα μηχανισμό μέσω του οποίου οι επιχειρηματικές δραστηριότητες, επιλέγονται, μετρώνται, αλλά και συγκεντρώνονται σε δεδομένα οικονομικών καταστάσεων.

Ωστόσο, η προαναφερθείσα σχέση λειτουργεί και αντίστροφα. Πιο αναλυτικά, η αποτελεσματική αποτύπωση της οικονομικής κατάστασης μίας εταιρείας και η αποτελεσματική ανάλυση των οικονομικών καταστάσεων επιτρέπει την απόκτηση δεδομένων που γνωρίζουν οι managers, μέσω της δημοσιοποίησης αυτών των στοιχείων στις οικονομικές καταστάσεις. Επειδή αρκετοί δεν έχουν πρόσβαση σε αυτές τις πληροφορίες, βασίζονται στη γνώση του κλάδου και τις ανταγωνιστικές στρατηγικές για να ερμηνεύσουν τις οικονομικές καταστάσεις. Οι οικονομικές καταστάσεις χρησιμεύουν στην επιχειρηματική στρατηγική ανάλυση, τη λογιστική ανάλυση, τη χρηματοοικονομική ανάλυση και τέλος στην ανάλυση των προοπτικών μίας εταιρείας.

2.2 Η αναγκαιότητα της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων

Η αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων μπορεί να οριστεί ως η εμπιστοσύνη ή η πίστη που έχουν οι επενδυτές στην ακρίβεια των οικονομικών καταστάσεων που τους παρουσιάζονται (Shroff, 2015). Η έννοια της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων συνδέεται με τα λογιστικά ελαττώματα, ή αλλιώς λογιστικά σφάλματα (accounting defects). Ένα λογιστικό σφάλμα είναι μια πραγματική ή υποτιθέμενη ανακρίβεια (ή παράλειψη) σε μία τριμηνιαία ή ετήσια οικονομική κατάσταση μίας εταιρείας. Οι πραγματικές ανακρίβειες οφείλονται σε λογιστικά λάθη ή παρατυπίες. Τα λάθη στις οικονομικές καταστάσεις μπορεί να περιλαμβάνουν (Johnson και Shores, 1999):

- λάθη στη συλλογή ή επεξεργασία των δεδομένων από τα οποία προετοιμάζονται οι οικονομικές καταστάσεις
- παράλογες λογιστικές εκτιμήσεις που προκύπτουν από την παρερμηνεία των γεγονότων που υπήρχαν κατά την ημερομηνία σύνταξης των οικονομικών καταστάσεων
- λάθη κατά την εφαρμογή των λογιστικών αρχών σχετικά με τα ποσά που αναφέρθηκαν, την ταξινόμησή τους, τον τρόπο παρουσίασής τους ή την παράθεση αυτών

Αναφέρονται δύο είδη αξιοπιστίας: η εσωτερική και η εξωτερική. Οι διαβεβαιώσεις τρίτων μερών είναι σημαντικό στοιχείο της εξωτερικής αξιοπιστίας. Η εσωτερική αξιοπιστία, από την άλλη, συνδέεται με την ποιότητα των πολιτικών, τις οργανωσιακές δομές, τα εσωτερικά συστήματα management, τη διαχείριση του κινδύνου, αλλά και τον εσωτερικό έλεγχο. Καθώς όλοι αυτοί οι παράμετροι αποτελούν το αντικείμενο της εξωτερικής διαβεβαίωσης, κατανοεί κανείς πόσο σημαντική είναι αυτή για την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων (Adams και Evans, 2004).

Στην περίπτωση που υπάρξουν λάθη στις οικονομικές καταστάσεις, τίθεται υπό αμφισβήτηση η αξιοπιστία του management της εταιρείας, δεδομένου ότι τίθενται ερωτήματα από τη μεριά των επενδυτών σχετικά με ακεραιότητα του management, τις τυχόν αδυναμίες που υπάρχουν στις δομές εσωτερικού και

εξωτερικού ελέγχου, την εποπτεία, αλλά και την επιτροπή ελέγχου (Johnson και Shores, 1999).

Εκτός από την αξιοπιστία του management της εταιρείας, η αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων είναι σημαντική, καθώς ενισχύει την αποτελεσματική κατανομή των περιορισμένων χρηματοπιστωτικών κεφαλαίων προς όφελος υποσχόμενων επενδυτικών ευκαιριών, το οποίο με τη σειρά του μεγιστοποιεί τον πλούτο των μετόχων. Αυτό προέρχεται κυρίως από το γεγονός ότι ένας από τους πρωταρχικούς στόχους της σύνταξης και διάθεσης οικονομικών καταστάσεων είναι η διευκόλυνση της κατανομής κεφαλαίων και η μείωση της ασύμμετρης πληροφόρησης (Shroff, 2015). Αυτό επιτυγχάνεται μέσω της βελτίωσης της ποιότητας της αναφοράς των οικονομικών καταστάσεων, που μειώνει την ασύμμετρη πληροφόρηση και αυξάνει την πρόσβαση μίας εταιρείας σε εξωτερική χρηματοδότηση, που με τη σειρά τους οδηγούν σε αυξήσεις στις επενδύσεις και στην αποτελεσματικότητα των επενδύσεων.

Η μείωση της ασύμμετρης πληροφόρησης επισημαίνεται και από τους Hopeetal. (2011). Πιο συγκεκριμένα, οι συγγραφείς αναφέρουν πως, η ικανότητα ελέγχου των ιδιοκτητών εταιρειών για την εξαγωγή ιδιωτικών οφελών είναι μεγαλύτερη σε χώρες με ασθενέστερους νομικούς θεσμούς. Στις χώρες αυτές, η παροχή αξιόπιστων οικονομικών πληροφοριών μέσω των αξιόπιστων οικονομικών καταστάσεων θα μπορούσε να διαδραματίσει έναν ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στη μείωση της ασύμμετρης πληροφόρησης μεταξύ των ιδιωτικών επιχειρήσεων και των εξωτερικών πηγών χρηματοδότησης. Σε αυτό το πλαίσιο, η έρευνα των Hopeetal. (2011) σε ένα δείγμα εταιρειών από 68 χώρες, κατέδειξε ότι, οι επιχειρήσεις με τη μεγαλύτερη αξιοπιστία της χρηματοοικονομικής αναφοράς, δηλαδή, των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων που ελέγχονται από έναν εξωτερικό ελεγκτή, δηλώνουν σημαντικά χαμηλότερα αντιληπτά προβλήματα όσον αφορά στην πρόσβαση σε εξωτερική χρηματοδότηση. Επιπλέον, ο αντίκτυπος της χρηματοοικονομικής αξιοπιστίας όσον αφορά στη μείωση των περιορισμών στη χρηματοδότηση με την παρουσία του ιδιοκτήτη που ασκεί έλεγχο είναι πιο έντονη σε χώρες με ασθενέστερα δικαιώματα πιστωτών. Με δεδομένη την επικράτηση των ιδιωτικών επιχειρήσεων σε όλο τον κόσμο, την οικονομική τους σημασία, αλλά και το γεγονός ότι ένας αυξανόμενος αριθμός ιδιωτικών επιχειρήσεων λειτουργεί πλέον σε πολυεθνικό

περιβάλλον με διαφορετικές θεσμικές δυνατότητες, η αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων αποτελεί πολύ σημαντικό παράγοντα για τις εταιρείες.

Εκτός από την ποιότητα των αναφορών των οικονομικών καταστάσεων που αναφέρθηκε προτύτερα, ο βαθμός στον οποίον οι επενδυτές βασίζονται στις πληροφορίες που παρέχονται σε αυτές τις καταστάσεις εξαρτάται και από την αξιοπιστία αυτών των οικονομικών καταστάσεων. Οι εταιρεία εδραιώνουν την αξιοπιστία των οικονομικών τους καταστάσεων μέσω του ανεξάρτητου ελέγχου που διαβεβαιώνει την ακρίβεια των μεγεθών που αναγράφονται στις καταστάσεις. Ωστόσο, η επίδραση του ελέγχου στην αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων βασίζεται στην ανεξαρτησία του ελέγχου και στην αυστηρότητα με την οποία διεξάγεται ο έλεγχος (DeFond και Zhang 2014). Έτσι, μία αύξηση στην αξιοπιστία των καταστάσεων αυτών συμβάλλει στην αύξηση του βαθμού στον οποίον οι επενδυτές βασίζονται στις πληροφορίες των οικονομικών καταστάσεων προκειμένου να μάθουν σχετικά με τις διαδικασίες και την επίδοση των εταιρειών και κατ' επέκταση στην αποτελεσματικότητα των επενδύσεων και την πρόσβαση των εταιρειών σε εξωτερική χρηματοδότηση.

Αναφορικά με την ποιότητα, υπάρχουν ορισμένες μέθοδοι για την μέτρησή της. Οι vanBeestetal. (2009) αναφέρουν στην έρευνά τους ορισμένες από αυτές τις μεθόδους, βάσει της διεθνούς βιβλιογραφίας. Οι μέθοδοι αυτοί περιγράφονται παρακάτω.

α) Το μοντέλο των δεδουλευμένων (Accrualmodel)

Μέθοδος: εξέταση του επιπέδου της διαχείρισης των κερδών ως σημείο αναφοράς για την προσέγγιση της ποιότητας των κερδών

Πλεονεκτήματα: σχετικά εύκολο να συλλεχθούν στοιχεία προκειμένου να μετρηθεί το επίπεδο διαχείρισης των κερδών

Μειονεκτήματα: α) είναι δύσκολο να υπολογισθούν οι μη υποχρεωτικές δαπάνες (discretionaryaccruals), β) η μέθοδος αυτή αποτελεί έμμεσο τρόπο μέτρησης της ποιότητας των πληροφοριών στις οικονομικές καταστάσεις, γ) η μέθοδος αυτή επικεντρώνεται στην ποιότητα των εσόδων

β) Συγκεκριμένα μεγέθη στις οικονομικές καταστάσεις

Μέθοδος: εξετάζει εις βάθος συγκεκριμένα μεγέθη στις οικονομικές καταστάσεις

Πλεονεκτήματα: α) επικεντρώνεται στην ποιότητα των πληροφοριών στις οικονομικές καταστάσεις, β) αποτελεί άμεσο μέτρο της ποιότητας των πληροφοριών στις οικονομικές καταστάσεις

Μειονεκτήματα: α) δύσκολο να μετρηθεί, β) επικεντρώνεται μόνο σε συγκεκριμένα μεγέθη

γ) Ποιοτικά χαρακτηριστικά

Μέθοδος: εξετάζει το επίπεδο της χρησιμότητας της απόφασης για χρηματοοικονομική πληροφόρηση, μέσω της λειτουργικότητας των ποιοτικών χαρακτηριστικών

Πλεονεκτήματα: α) επικεντρώνεται στην ποιότητα των πληροφοριών στις οικονομικές καταστάσεις, β) αποτελεί άμεσο μέτρο της ποιότητας των πληροφοριών στις οικονομικές καταστάσεις

Μειονεκτήματα: δυσκολία στη μέτρηση

δ) Δευτερογενή στοιχεία

Μέθοδος: εξετάζει τη σχέση μεταξύ των αποδόσεων των μετοχών και των εσόδων προκειμένου να μετρηθεί η συνάφεια και η αξιοπιστία των χρηματοοικονομικών πληροφοριών

Πλεονεκτήματα: α) σχετικά εύκολη μέθοδος, β) δίνει μία εις βάθος πληροφόρηση σχετικά με την οικονομική αξία των κερδών

Μειονεκτήματα: α) δεν παρέχεται πληροφόρηση μεταξύ σχετικότητας και αξιοπιστίας, β) η μέθοδος αυτή αποτελεί έμμεσο τρόπο μέτρησης της ποιότητας των πληροφοριών στις οικονομικές καταστάσεις, γ) η μέθοδος αυτή επικεντρώνεται στην ποιότητα των εσόδων

Αυτό που θα πρέπει τέλος να αναφερθεί είναι ότι η αξιοπιστία συνάδει με τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων από έναν εξωτερικό ελεγκτή. Πιο συγκεκριμένα, οι εξωτερικοί ελεγκτές αναμένεται να παράσχουν ανεξάρτητη διαβεβαίωση ότι οι οικονομικές πληροφορίες που παρέχονται μέσω των λογιστικών καταστάσεων δεν υπόκεινται σε λάθη και παραλείψεις, κάτι που ενισχύει την αξιοπιστία τους. Η προστιθέμενη αξιοπιστία θα μπορούσε να συμβεί είτε μέσω της διαδικασίας ελέγχου που βελτιώνει άμεσα την ποιότητα των οικονομικών

καταστάσεων, είτε μέσω επιχειρήσεων υψηλής ποιότητας που επιθυμούν να σηματοδοτήσουν τον τύπο της εταιρείας τους, παρουσιάζοντας ελεγμένες οικονομικές καταστάσεις. Σε κάθε περίπτωση, οι έλεγχοι αποσκοπούν στο να επιτρέψουν σε εξωτερικούς φορείς παροχής κεφαλαίων να μειώσουν τους κινδύνους πληροφόρησης που σχετίζονται με τις χρηματοοικονομικές αποφάσεις (Hopeetal., 2011). Ωστόσο, στο ζήτημα του εξωτερικού ελέγχου θα αναφερθούμε σε επόμενο κεφάλαιο.

2.3 Η αναγκαιότητα της διαφάνειας των οικονομικών καταστάσεων

Η διαφάνεια των οικονομικών καταστάσεων είναι εξαιρετικά σημαντική για μία αποτελεσματική αγορά, ενώ παράλληλα είναι και μία απαραίτητη προϋπόθεση για την πειθαρχία της αγοράς, όπως υποστηρίζουν οι Lerādatu και Rīpāu (2009). Πιο συγκεκριμένα, οι συγγραφείς υποστηρίζουν πως η απελευθέρωση των χρηματοοικονομικών αγορών και των αγορών κεφαλαίου τη δεκαετία του 1980 επέφερε αυξανόμενη μεταβλητότητα στις χρηματοοικονομικές αγορές και ως εκ τούτου αύξησε την ανάγκη για πληροφόρηση ως μέσω διασφάλισης της χρηματοοικονομικής σταθερότητας. Επιπρόσθετα, καθώς αυτή η απελευθέρωση συνεχίστηκε και αυξήθηκε περαιτέρω την επόμενη δεκαετία, υπήρξε πίεση για την παροχή πληροφοριών που χαρακτηρίζονται τόσο από ποσότητα, όσο και από ποιότητα. Εκτός από αυτό, η τελευταία χρηματοοικονομική κρίση του 2007 έδωσε το έναυσμα για συζητήσεις σχετικά με την αναγκαιότητα της διαφάνειας των οικονομικών καταστάσεων προκειμένου να αποφευχθούν ζητήματα παραποίησης των πληροφοριών που παρέχονται μέσω των οικονομικών καταστάσεων (Damodaran, 2006, Tweedie, 2008).

Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται η αναγκαιότητα της διαφάνειας της πληροφόρησης που παρέχεται μέσω των οικονομικών καταστάσεων μίας εταιρείας. Η διαφάνεια είναι, όπως υποστηρίζει και ο VandenBerghe (2009) η βασική αρχή για τη λειτουργία αποτελεσματικών αγορών κεφαλαίου και άρα το κλειδί για την επίτευξη ενός αποτελεσματικού πλαισίου εταιρικής διακυβέρνησης. Όλοι οι μέτοχοι και οι

επενδυτές θα πρέπει να έχουν μία σαφή και ξεκάθαρη εικόνα αναφορικά με την πραγματική αξία της επιχείρησης και την οικονομική της αποδοτικότητα.

Αυτή η σημαντικότητα αποτυπώνεται στο δείκτη αδιαφάνειας (opacity index), που δημιουργήθηκε από την PriceWaterhouse στο τέλος της δεκαετίας του 1990, προκειμένου να μετρήσει τη διαφάνεια, ή την απουσία αυτής, στις οικονομικές καταστάσεις (Damodaran, 2006). Ορίζοντας την αδιαφάνεια ως έλλειψη σαφών, ακριβών, επίσημων, εύκολα διακρινόμενων και ευρέως αποδεκτών πρακτικών, ο δείκτης αυτός υπολογίζεται ως εξής:

$$O_i = 1/5 * [C_i + L_i + E_i + A_i + R_i]$$

όπου:

O: αναφέρεται στον παράγοντα O-Factor (τελικό σκορ)

Γ: αναφέρεται στις επιπτώσεις των πρακτικών διαφθοράς

L: αναφέρεται στην επίδραση των νομικών και δικαστικών αδιαφανειών (συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των μετόχων)

E: αναφέρεται στην οικονομική / πολιτική αδιαφάνεια

A: αναφέρεται στη λογιστική αδιαφάνεια / στην αδιαφάνεια της εταιρικής διακυβέρνησης

R: αναφέρεται στις επιπτώσεις της ύπαρξης αδιαφάνειας στις κανονιστικές διατάξεις και στην αβεβαιότητα / αυθαιρεσία

Η διαφάνεια αναφέρεται στην αρχή της δημιουργίας ενός περιβάλλοντος όπου οι πληροφορίες σχετικά με τις υπάρχουσες συνθήκες, τη λήψη αποφάσεων και δράσης καθίστανται προσιτές, ορατές και κατανοητές σε όλους τους συμμετέχοντες στην αγορά. Συνεπώς, η διαφάνεια είναι απαραίτητη για την έννοια της λογοδοσίας στους συμμετέχοντες στην αγορά (Lepädatu και Pirmäu, 2009). Όπως ήδη αναφέρθηκε, ο στόχος των οικονομικών καταστάσεων είναι η παροχή πληροφοριών σχετικά με την οικονομική κατάσταση (ισολογισμό), την απόδοση (δηλώσεις εισοδήματος), καθώς και τις αλλαγές στην οικονομική θέση (κατάσταση ταμειακών ροών) μιας επιχείρησης. Η διαφάνεια των χρηματοοικονομικών καταστάσεων διασφαλίζεται μέσω της πλήρους αποκάλυψης των παραπάνω και της εύλογης και

ευκολονόητης παρουσίασης χρήσιμων πληροφοριών που είναι απαραίτητες για τη λήψη αποφάσεων (Lander και Auger, 2008, Spasić και Denčić-Mihajlov, 2014).

Η ανάγκη για μεγαλύτερη διαφάνεια στηρίζεται στην ανάγκη των παραγόντων του ιδιωτικού τομέα να κατανοήσουν και να αποδεχθούν τις πολιτικές αποφάσεις που επηρεάζουν τη συμπεριφορά τους. Μεγαλύτερη διαφάνεια βελτιώνει τις οικονομικές αποφάσεις που λαμβάνονται από άλλους παράγοντες στην οικονομία. Η διαφάνεια είναι επίσης ένα μέσο για την προώθηση της λογοδοσίας, την εσωτερική πειθαρχία και τη βελτίωση της διακυβέρνησης. Τόσο η διαφάνεια όσο και η λογοδοσία βελτιώνει την ποιότητα της λήψης αποφάσεων στα όργανα χάραξης πολιτικής, καθώς και σε ιδρύματα όπου οι αποφάσεις εξαρτώνται από την κατανόηση και την πρόβλεψη των μελλοντικών αποφάσεων των κυβερνήσεων. Εάν οι ενέργειες και οι αποφάσεις είναι ορατές και κατανοητές, τότε το κόστος παρακολούθησης μειώνεται. Το ευρύ κοινό είναι σε καλύτερη θέση όσον αφορά στην παρακολούθηση της διαχείρισης μιας εταιρείας (Lander και Auger, 2008, Lepădatu και Pîrnău, 2009, Spasić και Denčić-Mihajlov, 2014).

Ως εκ τούτου, η διαφάνεια βελτιώνει την ποιότητα της λήψης αποφάσεων σε επίπεδο κυβερνήσεων και δημόσιου τομέα και οδηγεί σε πιο αποτελεσματική πολιτική με τη βελτίωση των αντιλήψεων του ιδιωτικού τομέα για το πώς οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής μπορούν να αντιδράσουν σε διάφορα γεγονότα στο μέλλον (Lepădatu και Pîrnău, 2009).

Εκτός των παραπάνω, η διαφάνεια είναι σημαντική για τις εταιρείες προκειμένου να καταβάλλουν το φόρο που απαιτείται βάσει των δραστηριοτήτων τους, αλλά και να διαμορφώνουν την φορολογική τους στρατηγική. Στο πλαίσιο της φορολόγησης, η διαφάνεια είναι επίσης σημαντική καθώς επιτρέπει στις κυβερνήσεις την ακεραιότητα όσον αφορά στη διαχείριση του συστήματος συλλογής φόρων, στην αποτελεσματική διαχείριση των φόρων που συλλέγονται, στην επιβολή των κατάλληλων φορολογικών πολιτικών σε εθνικό επίπεδο, καθώς και την υιοθέτηση των κατάλληλων διεθνών φορολογικών προτύπων.

Συνολικά, η διαφάνεια συμβάλλει στην αύξηση της οικονομικής επίδοσης των εταιρειών και μπορεί να βελτιώσει τη λειτουργία των διεθνών χρηματοπιστωτικών

αγορών, ενισχύοντας την ποιότητα της λήψης αποφάσεων και τη διαχείριση των κινδύνων όλων των συμμετεχόντων στην αγορά, συμπεριλαμβανομένων των επίσημων αρχών (Spasić και Denčić-Mihajlon, 2014). Παρόλα αυτά, θα πρέπει να τονιστεί ότι, η διαφάνεια δεν αλλάζει τη φύση ή τους κινδύνους που ενυπάρχουν στα χρηματοπιστωτικά συστήματα, δεν μπορεί να εμποδίσει την εμφάνιση οικονομικών κρίσεων, αλλά μπορεί σε ένα μέτριο βαθμό να επηρεάσει την ανταπόκριση των συμμετεχόντων στην αγορά στις κακές ειδήσεις. Αυτό σημαίνει ότι, η διαφάνεια βοηθά τους συμμετέχοντες στην αγορά να προβλέψουν και να ανταποκριθούν σε κακές ειδήσεις, ελαττώνοντας την πιθανότητα μετάδοσης πανικού (Lepădatu και Rînhău, 2009). Αυτό υποστηρίζεται και από τον Tweedie (2008), σύμφωνα με τον οποίον οι κακές πρακτικές στο ζήτημα του δανεισμού που αποτέλεσαν μία από τις κυριότερες αιτίες της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2007 αποτελούν ένα παράδειγμα της σημαντικότητας της διαφάνειας στις οικονομικές καταστάσεις.

Η ύπαρξη διαφάνειας είναι απαραίτητη, καθώς ενισχύει την αποτελεσματικότητα των κυβερνητικών πολιτικών στο ζήτημα της μείωσης της διαφθοράς, ιδίως στο δημόσιο τομέα. Σε αυτό το πλαίσιο, υποστηρίζεται ότι υπάρχει μία αλληλεπίδραση μεταξύ της εταιρικής διακυβέρνησης, της πληροφόρησης που παρέχεται μέσω των οικονομικών καταστάσεων και της διαφθοράς. Ωστόσο, η σχέση μεταξύ της εταιρικής διακυβέρνησης και της πληροφόρησης μέσω των οικονομικών καταστάσεων θα εξεταστεί σε επόμενο κεφάλαιο.

Πιο συγκεκριμένα, προκειμένου να επιτευχθούν τα παραπάνω, είναι σημαντική η συμβολή τόσο του εσωτερικού, όσο και του εξωτερικού ελέγχου. Ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλλει ούτως ώστε να προσδιοριστούν τυχόν κίνδυνοι απορρέουν από τις δραστηριότητες της επιχείρησης, αλλά και οι παράγοντες που συμβάλλουν στην εμφάνιση συγκεκριμένων κινδύνων, προκειμένου να αξιολογηθεί η σημαντικότητα αυτών (Petrașcu και Tieanu, 2014). Από την άλλη πλευρά, ο εξωτερικός έλεγχος έχει ως στόχο του να αξιολογήσει την εγκυρότητα και την αξιοπιστία των αναφερόμενων στις δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις πληροφοριών (Larcker, 2011).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

3.1 Εννοιολογικός προσδιορισμός εσωτερικού ελέγχου

Σύμφωνα με τα International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing (ISPPIA), ο εσωτερικός έλεγχος ορίζεται ως μια ανεξάρτητη, αντικειμενική διασφάλιση και συμβουλευτική δραστηριότητα σχεδιασμένη να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες ενός οργανισμού. Επίσης, ο εσωτερικός έλεγχος βοηθά μια επιχείρηση να επιτύχει τους στόχους της μέσω μίας συστηματικής και πειθαρχημένης προσέγγισης για την αξιολόγηση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας της διαχείρισης των κινδύνων, τον έλεγχο, καθώς και την εταιρική διακυβέρνηση (National Treasury Republic of South Africa, 2009).

Σύμφωνα με έναν άλλο ορισμό της COSO (1992, όπως παρατίθεται στον Κοντογεώργη, 2013, σελ. 26), «εσωτερικός έλεγχος είναι μια διαδικασία, η οποία επηρεάζεται από το διοικητικό συμβούλιο (Δ.Σ.) της εταιρείας, τη διοίκηση και το υπόλοιπο προσωπικό και είναι σχεδιασμένη να παρέχει επαρκή διαβεβαίωση» όσον αφορά την επίτευξη των παρακάτω στόχων:

- Την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα των λειτουργιών.
- Την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων.
- Τη συμμόρφωση με τους εφαρμοστέους νόμους και κανονισμούς»

Ο παραπάνω ορισμός προσθέτει την έννοια της αποτελεσματικότητας στον εσωτερικό έλεγχο. Αντίθετα, ο ορισμός από το Ελληνικό Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην ανεξαρτησία και αντικειμενικότητα κατά τη διενέργεια του εσωτερικού ελέγχου. Πιο συγκεκριμένα, ο εσωτερικός έλεγχος σύμφωνα με το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών είναι «μια ανεξάρτητη, αντικειμενική, διαβεβαιωτική και συμβουλευτική δραστηριότητα, σχεδιασμένη να

προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες ενός οργανισμού. Βοηθάει τον οργανισμό να επιτύχει τους αντικειμενικούς σκοπούς του, υιοθετώντας μια συστηματική, επαγγελματική προσέγγιση στην αξιολόγηση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων και των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και εταιρικής διακυβέρνησης» (Κοντογεώργης, 2013, σελ. 27).

Όπως υποστηρίζουν οι Petrascu και Tîeanu (2014), ο εσωτερικός έλεγχος αναφέρεται σε μια μόνιμη αναθεώρηση της οικονομικής δραστηριότητας μιας επιχείρησης, μία ανεξάρτητη δραστηριότητα της αξιολόγησης του management μιας οικονομικής οντότητας που περιλαμβάνει την εξέταση των χρηματοοικονομικών, λογιστικών και άλλου είδους ενεργειών που αφορούν τις υπηρεσίες στο σύνολό τους, την αξιολόγηση των καθηκόντων και τη συμμόρφωση των λογιστικών εγγράφων, των εκθέσεων, των περιουσιακών στοιχείων, των αποτελεσμάτων, καθώς και τη βεβαίωση ή πιστοποίηση των εγγράφων των λογιστικών καταστάσεων.

3.2 Αναγκαιότητα και σημασία εσωτερικού ελέγχου

Η σημασία και αναγκαιότητα του εσωτερικού ελέγχου πηγάζει από το γεγονός ότι ο εσωτερικός έλεγχος σχετίζεται με τη διαχείριση κινδύνων. Πιο συγκεκριμένα, μέσω της αναφοράς προς τα ανώτερα διευθυντικά στελέχη ότι σημαντικοί κίνδυνοι έχουν αξιολογηθεί και αναδειχθεί σε τομείς που είναι αναγκαίες βελτιώσεις, ο εσωτερικός ελεγκτής βοηθά τα ανώτερα στελέχη να επιδείξουν ότι διαχειρίζονται τον οργανισμό αποτελεσματικά για λογαριασμό των μετόχων τους. Ως εκ τούτου, οι εσωτερικοί ελεγκτές, μαζί με την εκτελεστική διαχείριση, τον μη εκτελεστικό διαχείριση και τους εξωτερικούς ελεγκτές, είναι εξαιρετικά σημαντική για τη διακυβέρνηση ενός οργανισμού.

Υπό αυτό το πρίσμα, ο εσωτερικός έλεγχος έχει έναν περισσότερο προληπτικό ρόλο στο πεδίο της διαχείρισης των κινδύνων. Παράγοντες που θα πρέπει να ληφθούν υπόψη ώστε μία επιχείρηση να αξιολογήσει αν είναι αναγκαία η ύπαρξη ενός τμήματος εσωτερικού ελέγχου είναι οι εξής:

- Κλίμακα, ποικιλία και πολυπλοκότητα των εργασιών / διαδικασιών της εταιρείας
- Αριθμός εργαζομένων
- Ζητήματα κόστους-οφέλους
- Αλλαγές στην οργανωτική δομή
- Αλλαγές σε βασικούς κινδύνους
- Προβλήματα με τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου
- Αύξηση του αριθμού των ανεξήγητων ή απαράδεκτων γεγονότων

Εκτός από την αξιολόγηση και διαχείριση των κινδύνων, η σημασία και η αναγκαιότητα του εσωτερικού ελέγχου έγκειται και στο γεγονός ότι αναλύει τις εσωτερικές διαδικασίες του οργανισμού, συλλέγει στοιχεία σχετικά με αυτές και εξετάζει αν αυτές οι διαδικασίες εντάσσονται στη συνολική στρατηγική του οργανισμού (CharteredInstituteofInternalAuditors, 2012). Επιπρόσθετα, ο εσωτερικός έλεγχος είναι υπεύθυνος για τον έλεγχο της συμμόρφωσης, που σημαίνει ότι ο εσωτερικός ελεγκτής εξετάζει αν οι διαδικασίες που ακολουθούνται στον οργανισμό είναι σύμφωνες και τηρούν τους κανονισμούς, τους νόμους, τους κώδικες πρακτικής, τις κατευθυντήριες γραμμές και τις αρχές όπως αυτές εφαρμόζονται μεμονωμένα και συλλογικά σε όλο τον οργανισμό (CharteredInstituteofInternalAuditors, 2012).

Αυτό που θα πρέπει να αναφερθεί είναι ότι υπάρχουν ορισμένοι περιορισμοί ως προς το τι μπορεί πραγματικά να επιτύχει ένα τμήμα εσωτερικού ελέγχου. Παρόλο που ορισμένα σκάνδαλα απορρέουν από λάθη στο επίπεδο λειτουργικού ελέγχου, υπάρχουν επίσης παραδείγματα όπου το πρόβλημα προέρχεται από λάθη στο επίπεδο στρατηγικού ελέγχου. Τέτοια παραδείγματα αποτελούν η Enron, όπου το σκάνδαλο προέκυψε από την παράκαμψη των ελέγχων από μέρους του management, αλλά και διάφορα τραπεζικά ιδρύματα κατά τη διετία 2007-2008, όπου τα λάθη προέκυψαν από χαμηλό επίπεδο στρατηγικών αποφάσεων. Έτσι, ακόμα και αν οι εταιρείες είχαν άψογες και απόλυτα αποτελεσματικές διαδικασίες για τον λειτουργικό έλεγχο, είναι δύσκολο για το τμήμα εσωτερικού ελέγχου να έχει πλήρη παρακολούθηση του στρατηγικού ελέγχου, που αποτελεί δικαιοδοσία του συμβουλίου.

Παρόλα αυτά, η συμβολή του εσωτερικού ελέγχου στην ανίχνευση φαινομένων απάτης είναι σημαντικός, όπως υποστηρίζουν οι Corametal. (2006), ως

αναπόσπαστο στοιχείο της εταιρικής διακυβέρνησης (Corametal., 2006, Botez, 2012, Zahariaetal., 2014). Η απάτη επηρεάζει αρνητικά την οικονομία στο σύνολό της, προκαλώντας τεράστιες οικονομικές απώλειες, αποδυνάμωση της κοινωνικής σταθερότητας, απειλή στις δημοκρατικές δομές, απώλεια εμπιστοσύνης στο οικονομικό σύστημα, καθώς και διαφθορά στους οικονομικούς και κοινωνικούς θεσμούς (Petraşcu και Tîeanu, 2014).

Η έρευνα των Corametal. (2006) κατέδειξε ότι υπάρχει μία σημαντική θετική σχέση μεταξύ του να έχει ένας οργανισμός τμήμα εσωτερικού ελέγχου και του αριθμού των απατών που αναφέρονται, δεδομένου ότι η ύπαρξη εσωτερικού ελέγχου αυξάνει την πιθανότητα αναφοράς απατών. Αντίθετα, οι συγγραφείς αναφέρουν ότι η αποτελεσματικότητα της ελεγκτικής επιτροπής έχει βρεθεί ότι μειώνει την πιθανότητα να υφίστανται οι επιχειρήσεις κυρώσεις για δόλια χρηματοοικονομική πληροφόρηση. Ο σημαντικός ρόλος του εσωτερικού ελέγχου στην αποκάλυψη και αναφορά απάτης σε έναν οργανισμό επισημαίνεται και από τους Petraşcu και Tîeanu (2014), οι οποίοι υποστηρίζουν πως, στις δραστηριότητες του εσωτερικού ελεγκτή περιλαμβάνονται: η γνώση προκειμένου να μπορεί να αναγνωρίσει σημάδια πιθανής απάτης, να είναι προσεκτικός στις περιπτώσεις που ενέχουν κίνδυνο απάτης, να μπορεί να εκτιμήσει την ανάγκη να διερευνήσει περαιτέρω κάποια σχετική υπόθεση, να ενημερώσει τους υπεύθυνους του οργανισμού και να λάβει μέτρα για την εξάλειψη ή τη μείωση της πιθανότητας εμφάνισης της απάτης. Ωστόσο, θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι, παρόλο που η παρουσία του εσωτερικού ελέγχου μειώνει την πιθανότητα εμφάνισης απάτης σε έναν οργανισμό, ο εσωτερικός ελεγκτής δεν είναι υπεύθυνος στην περίπτωση που η απάτη συμβεί.

Τέλος, θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου έγκειται και στο ότι παρέχει υποστήριξη και ενδυνάμωση της αξίας που προσφέρουν οι εταιρείες μέσα από την παροχή υπηρεσιών και προϊόντων, μέσω της διαχείρισης κινδύνων, της εξέτασης αν υπάρχει συμμόρφωση των εταιρειών με βάση συγκεκριμένους κανονισμούς και πάντα σε συνάρτηση με τις ευκαιρίες για βελτίωση και ανάπτυξη που παρουσιάζονται στις επιχειρήσεις. Συνεπώς, τονίζεται η σημαντικότητα του εσωτερικού ελέγχου ως προς (KPMG, 2007):

- Την ενδυνάμωση της υφιστάμενης αξίας
- Την επέκταση της δημιουργίας αξίας

3.3 Ιστορική αναδρομή εσωτερικού ελέγχου

Ο εσωτερικός έλεγχος προέκυψε από την ανάγκη των εταιρειών να έχουν κάποια μέσα ανεξάρτητης επιβεβαίωσης των βιβλίων που κρατούσαν, τα λάθη σε αυτά τα βιβλία, καθώς και την ύπαρξη απάτης (Ramamoorti, 2003). Υποστηρίζεται ότι αυτός ο έλεγχος χρονολογείται από το 4.000 π.Χ, ενώ ίχνη του βρίσκονται στη δυναστεία Zhao στην Κίνα (1122-256 π.Χ.), αλλά και στα χρηματοοικονομικά συστήματα των Βαβυλωνίων, των Ρωμαίων και των Ελλήνων (Ramamoorti, 2003).

Ο εσωτερικός έλεγχος ως επάγγελμα εμφανίστηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής (Ramamoorti, 2003). Όταν εμφανίστηκε αρχικά επικεντρωνόταν σε λογιστικά ζητήματα, ενώ σήμερα έχει προσανατολισμό την ανίχνευση των κυριότερων κινδύνων για μία επιχείρηση, καθώς και την αξιολόγηση των δραστηριοτήτων της. Ο παρακάτω πίνακας συνοψίζει την ιστορία του εσωτερικού ελέγχου από το 1950 έως σήμερα.

Πίνακας 1. Συνοπτική ιστορία του εσωτερικού ελέγχου

Έτος	Προσανατολισμός του εσωτερικού ελέγχου	Χαρακτηριστικά
1950	Έλεγχος των λογιστικών εγγραφών	Η ομάδα των ελεγκτών είχε το καθήκον να ελέγχει τους φακέλους και αν ήταν σωστοί ή όχι. Υπό αυτές τις συνθήκες ένας δείκτης για τη μέτρηση των επιδόσεων της εσωτερικής ελεγκτικής δραστηριότητας ήταν ο αριθμός των λανθασμένων φακέλων που αναφέρονταν.
1960	Αξιολόγηση της συμμόρφωσης	Ο εσωτερικός έλεγχος έτεινε να εκτιμά το βαθμό στον οποίον τα διάφορα μέρη ανταποκρίνονταν στις διάφορες χρηματοοικονομικές διαδικασίες, μέσω της χρήσης των καταλόγων ελέγχου (checklists) κατά την εκτέλεση διαφόρων ενεργειών. Επειδή είχε το καθήκον να διενεργεί αιφνιδιαστικούς ελέγχους και να εξετάζει τα

		διάφορα έγγραφα προκειμένου να προσδιοριστεί η μη συμμόρφωση με τις διαδικασίες, ο εσωτερικός έλεγχος αναφερόταν ως μία επιτυχής ομάδα.
1970	Εξέταση των διαδικασιών	Μια ενδιαφέρουσα ανάπτυξη της δραστηριότητας εσωτερικού ελέγχου έχει συμβεί το 1960, όταν έδωσε μεγαλύτερη προσοχή στις σωστές διαδικασίες. Ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου ήταν να εξεταστούν τα έγγραφα, να ελεγχθούν τα αρχεία, να εντοπιστούν τα προβλήματα και να διατυπωθούν οι αναγκαίες συστάσεις για την εξάλειψη των αιτιών που οδήγησαν στα όποια προβλήματα. Επιπλέον, οι ελεγκτές θα έπρεπε να διαπιστώσουν λάθη ή προβλήματα που προκαλούνταν από την έλλειψη σαφήνειας ή λάθος ερμηνείας των διαδικασιών. Τέλος, θα έπρεπε να προτείνουν λύσεις για τη βελτίωσή τους. Έτσι, οι απόψεις των εσωτερικών ελεγκτών ήταν χρήσιμο για το management, ανοίγοντας νέους ορίζοντες στην ερμηνεία του ρόλου του εσωτερικού ελέγχου.
1980	Αξιολόγηση των ελέγχων	Η πρόοδος αυτή κατέστη δυνατή όταν η προσοχή που επικεντρώθηκε στις διαδικασίες επεκτάθηκε σε διάφορα όργανα του ελέγχου. Υπό αυτές τις συνθήκες, η απόδοση μιας εταιρείας δεν γίνεται αντιληπτή ως αποτέλεσμα της συμμόρφωσης με τις αυτόματες διαδικασίες, αλλά ως αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης όλων των μέσων ελέγχου τα οποία το προσωπικό έχει το δικαίωμα να χρησιμοποιήσει για την εκτέλεση των καθηκόντων. Έτσι, ο εσωτερικός ελεγκτής γίνεται ένας σύμβουλος του management σε σχέση με τους διάφορους τύπους ελέγχων που θα μπορούσαν να εφαρμόζονται στην επιχείρηση.
1990	Έκθεση σχετικά με το σύστημα εσωτερικού ελέγχου	Ένα νέο στάδιο, μια νέα φάση της ανάπτυξης του εσωτερικού ελέγχου εμφανίστηκε με τη μορφή των ανεξάρτητων απόψεων, ως αποτέλεσμα της αξιολόγησης της λειτουργικότητας του εσωτερικού

		<p>συστήματος ελέγχου εντός της επιχείρησης. Σε αυτή τη φάση, ειδικά την περίοδο 1980-1990, χρησιμοποιήθηκαν για πρώτη φορά πολλές από τις τεχνικές και τα εργαλεία για τον εσωτερικό έλεγχο.</p>
2000	Αξιολόγηση του συστήματος διαχείρισης του κινδύνου	<p>Το έτος 1990 σηματοδότησε την εκτεταμένη χρήση του συστήματος διαχείρισης κινδύνων, εμποδίζοντας έτσι εταιρείες που ενέπιπταν σε αυτό το πεδίο, εξαιτίας του ότι υπήρχαν κάποια σκάνδαλα, έλλειψη ενός αποτελεσματικού management, ή ορισμένα γεγονότα που είχαν σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στη λειτουργία τους. Η χρήση ορισμένων νέων και αποτελεσματικών συστημάτων διαχείρισης λειτουργικού κινδύνου τονίζει τη σημασία που έχει η εταιρική διακυβέρνηση για όλους τους τύπους των επιχειρήσεων. Ως αποτέλεσμα των εξελίξεων αυτών, πολλοί φορείς έχουν δώσει περισσότερη προσοχή στον εσωτερικό έλεγχο και έχουν εφαρμόσει το σύστημα διαχείρισης κινδύνων. Σε αυτές τις συνθήκες, οι εσωτερικοί ελεγκτές έπρεπε να εξετάζουν και να αξιολογούν τις διαδικασίες διαχείρισης κινδύνων που εφαρμόζονται από τη διεύθυνση. Έπρεπε επίσης να ελέγχουν αν οι διαδικασίες ήταν επαρκείς και αποτελεσματικές, και, τέλος, να συντάσσουν εκθέσεις και συστάσεις για τη βελτίωσή τους.</p>
2001	Βελτίωση του συστήματος διαχείρισης των κινδύνων	<p>Κατά τη διάρκεια της περιόδου κατά την οποία το έργο του εσωτερικού ελέγχου είχε αρχίσει να χαρακτηρίζεται από ομοιομορφία λόγω της εφαρμογής των προτύπων εσωτερικού ελέγχου, μεγάλες επιχειρήσεις είχαν αρχίσει να ακολουθούν μια νέα τάση. Η τάση αυτή βασιζόταν στη χρήση της εκτεταμένης έννοιας της διαχείρισης κινδύνων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την εμφάνιση ανησυχιών όσον αφορά την αναγνώριση των</p>

		κινδύνων, καθώς και την αξιολόγηση και την εφαρμογή των μέτρων εσωτερικού ελέγχου που οδηγούν στην επίτευξη των στρατηγικών στόχων των οντοτήτων. Έτσι, ο εσωτερικός έλεγχος ισχυροποίησε τη θέση του ως σύμβουλος management.
2002	Αναφορά της ασκούμενης δραστηριότητας	Ακόμη και αν η εσωτερική εργασία πραγματοποιήθηκε με βάση κάποια πρότυπα και υποστήριξε το management στην επίτευξη των στόχων, στην πράξη αποδείχθηκε αναγκαία η αναφορά των αποτελεσμάτων των εργασιών εσωτερικού ελέγχου στο υψηλότερο επίπεδο του management της εταιρείας. Αρχικά αποφασίστηκε ότι αυτή η αναφορά γίνεται με τη μορφή της ετήσιας έκθεσης των εσωτερικών ελέγχων. Έτσι, μέσω των συστάσεων του εσωτερικού ελέγχου μπορούσε να αλλάξει η ατζέντα του management και να εφαρμόσει η εταιρεία κάποια συγκεκριμένα μέτρα που οδηγούν στην επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί.
2003	Προσθήκη αξίας	Αυτό σημαίνει ότι, ο ρόλος των επιχειρήσεων είναι να δημιουργούν αξία ή πλεονεκτήματα για τους ιδιοκτήτες, πελάτες, ή τα λοιπά ενδιαφερόμενα μέρη. Η αξία απορρέει από την παροχή προϊόντων και υπηρεσιών και από τη χρήση πόρων για την παροχή αυτών. Μέσω της συλλογής στοιχείων για την κατανόηση και αξιολόγηση των κινδύνων, οι εσωτερικοί ελεγκτές αποκτούν γνώση των διαδικασιών και ευκαιριών για βελτίωση που μπορεί να είναι εξαιρετικά χρήσιμα στον οργανισμό. Έτσι, μπορούν να παρέχουν πολύτιμες πληροφορίες με τη μορφή της παροχής συμβουλών.
2010/2013	Ενοποίηση του εσωτερικού ελέγχου	Επί του παρόντος, στις ανεπτυγμένες χώρες, ο εσωτερικός έλεγχος είναι ένα εξειδικευμένο σύστημα που είναι σε θέση να εκφέρει γνώμη σχετικά με τις σχέσεις, τη διαδικασία ή / και το

		<p>σύστημα management. Ο εσωτερικός έλεγχος εμπλέκεται στην υποστήριξη και την ενίσχυση των διαδικασιών management, έχοντας ως κύριο σκοπό την υπεύθυνη και μεθοδολογική ενέργεια που θα πρέπει να οδηγήσει σε διαφορετικά επίπεδα επιδόσεων με έμφαση στην ενίσχυση του ελέγχου του management.</p>
--	--	--

3.4 Θεσμικό πλαίσιο εσωτερικού ελέγχου

Αναφορικά με το θεσμικό πλαίσιο του εσωτερικού ελέγχου, υπάρχουν τα International Standards for the Professional Practice of Internal Auditing (ISPPIA). Επίσης, η διαδικασία εξωτερικού ελέγχου υπόκειται σε standards, αρχές, διαδικασίες και πρακτικές που έχουν τεθεί από την American Institute of Certified Public Accountants (AICPA).

3.5 Είδη εσωτερικού ελέγχου

Υπάρχουν έξι βασικοί τύποι εσωτερικού ελέγχου: οικονομικός έλεγχος, έλεγχος απόδοσης, γρήγορη απάντηση λογιστικού ελέγχου, υπηρεσίες αξιολόγησης, υπηρεσίες διευκόλυνσης, υπηρεσίες αποκατάστασης (Anderson, 2003). Οι τρεις ελεγκτικές υπηρεσίες είναι δραστηριότητες διασφάλισης της ποιότητας και αξιολόγηση, διευκόλυνση, αποκατάστασης και συμβουλευτικές δραστηριότητες.

Σύμφωνα με το Office of Internal Audit services (Brown University, 2015) και τους Joskeski και Jovanova (2012), οι εσωτερικοί έλεγχοι διακρίνονται σε:

- Έλεγχος συμμόρφωσης: αναπτύσσει προγράμματα ελέγχου για να αξιολογήσει και να κάνει συστάσεις στο management σχετικά με την αποτελεσματικότητα του προγράμματος συμμόρφωσης του οργανισμού. Η λειτουργία του ελέγχου συμμόρφωσης αξιολογεί κατά πόσον το πρόγραμμα συμμόρφωσης προωθεί μια κουλτούρα που προάγει την ηθική και τη συμμόρφωση της συμπεριφοράς με επαρκείς εσωτερικούς ελέγχους που

εμποδίζουν αποτελεσματικά τον εντοπισμό παραβιάσεων των νόμων, κανονισμών, πολιτικών ή κώδικα δεοντολογίας. Παράλληλα, διασφαλίζει ότι οι προσδοκίες και οι ευθύνες συμμόρφωσης γνωστοποιούνται εγκαίρως στους εργαζομένους.

- Χρηματοοικονομικός έλεγχος: αναπτύσσει προγράμματα ελέγχου για να αξιολογήσει και να κάνει συστάσεις στο management όσον αφορά τη λογιστική και χρηματοοικονομική πληροφόρηση των συναλλαγών και δραστηριοτήτων. Κεντρικός στόχος είναι να διασφαλιστεί ότι η οικονομική δραστηριότητα της εταιρείας αντανακλάται πλήρως και με ακρίβεια στις οικονομικές εκθέσεις.
- Λειτουργικός / Επιχειρησιακός έλεγχος: αξιολογεί τους κινδύνους και αξιολογεί τους εσωτερικούς ελέγχους των λειτουργικών συστημάτων για την επιχείρηση. Οι στόχοι του επιχειρησιακού ελέγχου περιλαμβάνουν τον καθορισμό του κατά πόσον οι εργασίες λειτουργούν αποδοτικά, αποτελεσματικά, και σύμφωνα με την πρόθεση της διοίκησης. Η λειτουργία του επιχειρησιακού ελέγχου αξιολογεί τη χρήση των πόρων που διαθέτει η επιχείρηση για να καθοριστεί εάν οι στόχοι της διοίκησης επιτυγχάνονται με τον πιο αποτελεσματικό και αποδοτικό τρόπο. Ορισμένες περιοχές της επιχειρησιακής έλεγχου περιλαμβάνουν: οργανωτική δομή, διαχείριση περιουσιακών στοιχείων, προσωπικό και παραγωγικότητα.
- Έλεγχος projects: συνδυάζει κρίσιμες οικονομικές και λειτουργικές για την ανάπτυξη προγραμμάτων ελέγχου για να αξιολογήσει και να κάνει συστάσεις σε εκείνους που διαχειρίζονται τα έργα κατασκευής της εταιρείας. Ορισμένα βασικά οικονομικά στοιχεία σε ελέγχους τέτοιου είδους περιλαμβάνουν: λογιστική των συμβάσεων, συμφωνίες, τιμολόγηση, επιλέξιμες δαπάνες, αλλαγές στις παραγγελίες, δικαιολογητικά δαπανών που δηλώνονται. Επίσης, αξιολογεί τις βασικές επιχειρησιακές λειτουργίες όπως: διαδικασία επιλογής αναδόχου, ανάπτυξη της σύμβασης, αλλαγές στις παραγγελίες, διαχείριση προγράμματος, επικαιρότητα παράδοση. Στοιχεία συμμόρφωσης μπορεί να περιλαμβάνουν τις απαιτήσεις τεκμηρίωσης χρηματοδότησης, σύμφωνα με τους ισχύοντες νόμους και κανονισμούς.

3.6 Ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας στον εσωτερικό έλεγχο

Το Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών έχει εκδώσει τον Κώδικα Ηθικής που διέπει το επάγγελμα των εσωτερικών ελεγκτών. Ο συγκεκριμένος κώδικας δεοντολογίας συμπεριλαμβάνει τα εξής δύο βασικά χαρακτηριστικά (TheInstituteofInternalAuditors, 2015): α) τις αρχές που είναι σχετικές με το επάγγελμα και την πρακτική του εσωτερικού ελέγχου και β) τους κανόνες συμπεριφοράς που αναμένεται να ακολουθούν οι εσωτερικοί ελεγκτές. Οι κανόνες αυτοί βοηθούν στην κατανόηση και μετατροπή των αρχών σε πρακτική εφαρμογή και στοχεύουν στο να καθοδηγήσουν την ηθική συμπεριφορά των εσωτερικών ελεγκτών.

Βάσει αυτού του Κώδικα, οι εσωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει να διέπονται από (TheInstituteofInternalAuditors, 2015):

α) Ακεραιότητα: οι εσωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει να διέπονται από ακεραιότητα. Οι σχέσεις πρέπει να βασίζονται στην ειλικρίνεια και την εντιμότητα. Αυτό ενθαρρύνει την εμπιστοσύνη στο έργο του ελεγκτή και αποτελεί τη βάση για την στήριξη της κρίσης τους. Σε αυτό το πλαίσιο, οι κανόνες συμπεριφοράς επισημαίνουν ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές:

- Θα εκτελούν την εργασία τους με εντιμότητα, επιμέλεια και υπευθυνότητα
- Θα τηρούν τους νόμους και θα προβαίνουν στις κοινοποιήσεις που απαιτούνται από τη νομοθεσία και το επάγγελμα
- Δεν θα εμπλέκονται συνειδητά, ως μέλη, σε οποιαδήποτε παράνομη δραστηριότητα, ούτε θα εμπλέκονται σε πράξεις ατιμωτικές για το επάγγελμα του εσωτερικού ελεγκτή ή για τον οργανισμό
- Θα σέβονται και θα συμβάλλουν στους νόμιμους και ηθικούς αντικειμενικούς σκοπούς του οργανισμού

β) Αντικειμενικότητα: Οι έλεγχοι θα πρέπει να γίνονται με υψηλό επίπεδο αντικειμενικότητας, χωρίς να επηρεάζονται οι εσωτερικοί ελεγκτές από κάποιο προσωπικό συμφέρον. Αυτό είναι απαραίτητο για το σχηματισμό των γνωμοδοτήσεων, αποφάσεων και συστάσεων. Σε αυτό το πλαίσιο, οι κανόνες συμπεριφοράς επισημαίνουν ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές:

- Δεν θα συμμετέχουν σε οποιαδήποτε δραστηριότητα ή θα συνάπτουν σχέσεις που ενδέχεται να βλάψουν ή να θεωρείται ότι βλάπτουν την αμερόληπτη

εκτίμησή τους. Συμπεριλαμβάνονται οι δραστηριότητες ή οι σχέσεις εκείνες οι οποίες ενδέχεται να συγκρούονται με τα συμφέροντα του οργανισμού

- Δεν θα αποδέχονται οτιδήποτε μπορεί να βλάψει ή να θεωρείται ότι βλάπτει την επαγγελματική τους εκτίμηση
- Θα κοινοποιούν όλες τις σημαντικές πληροφορίες που τους γνωστοποιούνται και ενδέχεται να παραποιήσουν, εάν δεν κοινοποιηθούν, την έκθεση των υπό έλεγχο δραστηριοτήτων

γ) Επάρκεια: Οι ελεγκτές εφαρμόζουν τις γνώσεις, τις δεξιότητες και την εμπειρία που απαιτούνται στο πλαίσιο των ελέγχων τους. Οι εσωτερικοί ελεγκτές δεν μπορούν να προβούν σε εργασίες που δεν εμπίπτουν στην αρμοδιότητά τους, εφόσον δεν έχουν εκπαιδευτεί κατάλληλα ή δεν μπορούν να υποστηρίξουν την εκτέλεση κάποιου έργου πέραν των αρμοδιοτήτων, των γνώσεων και των δεξιοτήτων τους. Σε αυτό το πλαίσιο, οι κανόνες συμπεριφοράς επισημαίνουν ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές:

- Θα ασχολούνται μόνο με εκείνες τις υπηρεσίες για τις οποίες διαθέτουν τις αναγκαίες γνώσεις, δεξιότητες και εμπειρία
- Θα παρέχουν υπηρεσίες εσωτερικού ελέγχου, σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου
- Θα βελτιώνουν συνεχώς την επάρκεια, την αποτελεσματικότητα και την ποιότητα των υπηρεσιών τους

δ) Εμπιστευτικότητα: Ως μέρος της εμπιστοσύνης στις σχέσεις, υπάρχει η προσδοκία του ότι οι ελεγκτές θα διασφαλίζουν τις πληροφορίες που λαμβάνουν. Κάθε αποκάλυψη οποιωνδήποτε πληροφοριών θα πρέπει να επιτρέπεται μόνο με την αιτιολογία ότι υπάρχει νομική ή επαγγελματική υποχρέωση να το πράξουν. Όλες οι πληροφορίες που συγκεντρώθηκαν σε έναν έλεγχο δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται για προσωπικό όφελος. Σε αυτό το πλαίσιο, οι κανόνες συμπεριφοράς επισημαίνουν ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές:

- Θα είναι συνετοί στη χρήση και προστασία των πληροφοριών που αποκτούν κατά τη διάρκεια άσκησης των καθηκόντων τους
- Δεν θα χρησιμοποιούν πληροφορίες για προσωπικό κέρδος ή κατά τρόπο αντίθετο με τη νομοθεσία ή επιβλαβή για τους νόμιμους και ηθικούς αντικειμενικούς σκοπούς του οργανισμού.

3.7 Εννοιολογικός προσδιορισμός εξωτερικού ελέγχου

Ο εξωτερικός έλεγχος αξιολογεί την εγκυρότητα και την αξιοπιστία των αναφερόμενων στις δημοσιευμένες οικονομικές καταστάσεις πληροφοριών. Επειδή η διοίκηση είναι υπεύθυνη για την προετοιμασία των οικονομικών εκθέσεων, οι μέτοχοι αναμένουν ένα αντικειμενικό τρίτο μέρος να παρέχει τη βεβαιότητα ότι οι πληροφορίες που αναγράφονται στις οικονομικές καταστάσεις είναι ακριβείς. Παρά τις προσδοκίες του κοινού, δεν είναι ρητός στόχος του εξωτερικού ελέγχου ο εντοπισμός της απάτης. Αντίθετα, ο στόχος είναι να εκφραστεί η γνώμη για το εάν οι οικονομικές καταστάσεις συνάδουν και με τα λογιστικά πρότυπα (Larcker, 2011).

Ο εξωτερικός ελεγκτής σκοπό έχει να εξετάσει τις οικονομικές καταστάσεις των εταιρειών και να διασφαλίσει την κατάλληλη εφαρμογή των λογιστικών αρχών και πολιτικών (Ojo, 2009). Ακόμα πιο συγκεκριμένα, ο εξωτερικός ελεγκτής εξετάζει και διασφαλίζει ότι οι οικονομικές πληροφορίες που δίνονται από την επιχείρηση στους επενδυτές είναι αξιόπιστες, καθώς και ότι οι λογιστικές αρχές που έχουν χρησιμοποιηθεί είναι αποδεκτές και κατάλληλες. Αυτό σημαίνει ότι ο εξωτερικός ελεγκτής εξετάζει τις οικονομικές καταστάσεις και αποφασίζει αν είναι ακριβείς και στη βάση των λογιστικών αρχών (Alabede, 2012).

Σύμφωνα με το ISA 240, ο εξωτερικός ελεγκτής έχει τους εξής στόχους:

1. Να προσδιορίσει και να αξιολογήσει τους κινδύνους της λανθασμένης αναφοράς πληροφοριών στις οικονομικές καταστάσεις, να διασφαλίσει ότι οι εσωτερικοί έλεγχοι έχουν σχεδιαστεί και εφαρμόζονται αποτελεσματικά
2. Να αναλύσει σημαντικά ασυνήθιστες κινήσεις συναλλαγών της επιχείρησης
3. Να αξιολογήσει τους κινδύνους που απορρέουν από τη λανθασμένη αναφορά πληροφοριών στις οικονομικές καταστάσεις λόγω απάτης
4. Να αναφέρει την όποια απάτη υπάρχει ή την υποψία απάτης σε όσους είναι υπεύθυνοι για την εταιρική διακυβέρνηση.

3.8 Αναγκαιότητα και σημασία εξωτερικού ελέγχου

Όπως ήδη αναφέρθηκε, ο εξωτερικός έλεγχος είναι ιδιαίτερα σημαντικός στην αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων (Adams και Evans, 2004, Hope et al., 2011). Ένα από τα βασικά στοιχεία για τη διασφάλιση της αξιοπιστίας της οικονομικής βιωσιμότητας και των οικονομικών καταστάσεων είναι η εξωτερική επαλήθευση, ακόμα και στην περίπτωση των κοινωνικών εκθέσεων. Για παράδειγμα, ενώ μερικές επιχειρήσεις υποστηρίζουν ότι οι δηλώσεις αξιοπιστίας των εκθέσεων αιεφορίας είναι περιορισμένης χρήσης και δεν προσθέτουν αξία, υποστηρίζεται από την άλλη πλευρά πως η απουσία ισχυρής διαδικασίας διασφάλισης υπονομεύει ολόκληρο το στόχο της κοινωνικής αναφοράς, ο οποίος είναι η οικοδόμηση εμπιστοσύνης με τους εταίρους (Adams και Evans, 2004). Άλλωστε, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναφέρει ότι, η επαλήθευση από ανεξάρτητα τρίτα μέρη των πληροφοριών που δημοσιεύονται στις εκθέσεις κοινωνικής ευθύνης είναι επίσης αναγκαία για να αποφευχθεί η κριτική ότι οι εκθέσεις αποτελούν ένα μέσο δημοσίων σχέσεων χωρίς κάποια ουσία (Commission of the European Communities, 2001).

Η αναγκαιότητα και σημασία του εξωτερικού ελέγχου γίνεται περισσότερο κατανοητή μέσα από την οικονομική κρίση του 2007. Πιο συγκεκριμένα, η πρόσφατη χρηματοοικονομική κρίση κατέδειξε ορισμένα σημαντικά λάθη και σημαντικές αδυναμίες των μοντέλων της εταιρικής διακυβέρνησης στις μεγάλες εταιρείες, που προέρχονται πρωτίστως από τον τρόπο παράθεσης των οικονομικών πληροφοριών που αφορούν τις επιχειρήσεις (VandenBerghe, 2009, Boza-Avram, 2012). Η παράθεση των πληροφοριών είναι μία βασική αρχή λειτουργίας αποτελεσματικών αγορών και το κλειδί για την επίτευξη ενός αποτελεσματικού πλαισίου εταιρικής διακυβέρνησης (VandenBerghe, 2009). Αυτό σημαίνει ότι οι μέτοχοι και οι επενδυτές, αλλά και γενικά το κοινό, θα πρέπει να έχουν μία ακριβή εικόνα της πραγματικής αξίας και της οικονομικής επίδοσης της επιχείρησης. Σε αυτό το σημείο υπεισέρχεται ο ρόλος του εξωτερικού ελέγχου: να διασφαλίσει την κατάλληλη παράθεση ακριβών και αξιόπιστων πληροφοριών μέσα από τις οικονομικές καταστάσεις της εταιρείας και την εφαρμογή των κατάλληλων λογιστικών αρχών.

Γενικά, ο ρόλος του εξωτερικού ελέγχου αναφέρεται με σαφήνεια και ακρίβεια από το International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB), σύμφωνα με το οποίο ο εξωτερικός έλεγχος θα πρέπει να ενισχύει το βαθμό

εμπιστοσύνης διαφόρων χρηστών στις οικονομικές καταστάσεις, εκφράζοντας άποψη σχετικά με το αν οι οικονομικές καταστάσεις συντάχθηκαν με βάση το ισχύον πλαίσιο αναφοράς, καθώς και το αν οι καταστάσεις αυτές παρέχουν μία αληθινή και δίκαιη εικόνα της επιχείρησης με ακρίβεια και αξιοπιστία, πάντα στη βάση του ισχύοντος πλαισίου αναφοράς (Boza-Avram, 2012).

Ένας ακόμη ρόλος του εξωτερικού ελέγχου αναφέρεται στο κενό που υπάρχει μεταξύ των προσδοκιών του κοινού και του ρόλου που αναθέτει στον εξωτερικό ελεγκτή στην αποκάλυψη οποιασδήποτε απάτης (Alabede, 2012). Έτσι, παρόλο που οι ελεγκτές υποστηρίζουν ότι ο προσδιορισμός και η αποκάλυψη κάποιας απάτης δεν περιλαμβάνεται στους κύριους ρόλους τους, τα ενδιαφερόμενα μέρη (π.χ. επενδυτές, χρηματοδότες) αναμένουν από εκείνους αυτόν τον ρόλο (Larcker, 2011, Alabede, 2012).

Αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία αν αναλογιστεί κανείς ότι το μοντέλο της εταιρικής διακυβέρνησης που εφαρμόστηκε σε αρκετές επιχειρήσεις ενδέχεται να έχει αρνητικό αντίκτυπο στη χειραγώγηση των κερδών και την παράθεση στοιχείων στις οικονομικές καταστάσεις, όπως έγινε αντιληπτό με την οικονομική κρίση του 2007 (Huy και Yuan, 2010). Οι συγγραφείς αναφέρουν ότι ορισμένες φορές οι μέτοχοι ενδέχεται να ασκήσουν πιέσεις στους managers σχετικά με την παράθεση πληροφοριών για τα κέρδη των εταιρειών, όπως βρήκαν οι Allen και Gale (2002) στην έρευνά τους. ο έλεγχος των κερδών μίας εταιρείας, ο οποίος οδηγεί στη μείωση της αξιοπιστίας και της διαφάνειας των οικονομικών καταστάσεων, μπορεί να οφείλεται σε συμφωνία μεταξύ ιδιοκτητών και επενδυτών ή μεταξύ ανώτατων ιεραρχικών στελεχών, ή ακόμα και από τις προσδοκίες της αγοράς (Huy και Yuan, 2010). Οι Huy και Yuan (2010) τονίζουν τα ακόλουθα:

- α) σε περιπτώσεις σκανδάλων, υπάρχει μη επαρκή πληροφόρηση και συστήματα βάσεων δεδομένων που επιτρέπουν στους managers να χρησιμοποιήσουν τεχνικές και εργαλεία προκειμένου να παρουσιάσουν μία λανθασμένη εικόνα της εταιρείας μέσω των οικονομικών καταστάσεων,
- β) οι μηχανισμοί εταιρικής διακυβέρνησης δεν είναι ολοκληρωμένοι και τέλειοι, με την έννοια ότι οι μέτοχοι μπορούν να συμμετέχουν σε διαδικασίες εσωτερικού management, ασκώντας πίεση στην κερδοφορία και επίδοση της επιχείρησης,

γ) υπάρχει ορισμένες φορές μία ανακοίνωση των ετήσιων αποτελεσμάτων της εταιρείας προς το κοινό με καθυστέρηση, ή / και η παροχή ατελών ή λανθασμένων, παραποιημένων πληροφοριών, ιδίως σε περίοδο κρίσης ή μετά από μία τέτοια περίοδο. Αυτό εγείρει ερωτήματα σχετικά με την εγκυρότητα και την αξιοπιστία του ελέγχου της πληροφόρησης που η εταιρεία παρέχει μέσω των οικονομικών της καταστάσεων, δ) σε αρκετές εταιρείες, στις οποίες σημειώθηκαν σκάνδαλα και παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων, δεν υπήρχε σύνδεση αυτών των δραστηριοτήτων με τον εταιρικό κώδικα ηθικής, ενώ αμφισβητήθηκε και η αξιοπιστία και καταλληλότητα managers, του διευθύνοντος συμβούλου και των μελών του Δ.Σ. Τα παραδείγματα αυτά, τα οποία προέκυψαν από την χρηματοοικονομική κρίση του 2007, αιτιολογούν τον κρίσιμο ρόλο που διαδραματίζει ο εξωτερικός έλεγχος στην εταιρική διακυβέρνηση, όσον αφορά στη χειραγώγηση των κερδών και τις πληροφορίες που παρέχονται στο κοινό μέσω των οικονομικών καταστάσεων.

Εκτός των παραπάνω, ο εξωτερικός έλεγχος είναι ιδιαίτερα σημαντικός στην επίλυση των λεγόμενων agency προβλημάτων. Το πρόβλημα του εντολέα-εντολοδόχου, ή αλλιώς εντολέα-αντιπροσώπου (principal-agentproblem), απορρέει από το γεγονός ότι οι ιδιοκτήτες της εταιρείας ενδιαφέρονται για την μεγιστοποίηση της αξίας των μετοχών τους, ενώ οι managers ενδιαφέρονται στην ανάπτυξη και τους πόρους της εταιρείας (Ojo, 2009). Επιπρόσθετα, η συγκεντρωτική ιδιοκτησία σε αρκετές εταιρείες οδηγεί σε σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ των ιδιοκτητών που ασκούν τον έλεγχο και της μειοψηφίας των μετόχων, κάτι το οποίο με τη σειρά του οδηγεί επίσης στο πρόβλημα εντολέα-αντιπροσώπου. Επίσης, οι παραδοσιακοί μηχανισμοί εταιρικού ελέγχου κρίνονται ως αναποτελεσματικοί και ακατάλληλοι στο να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα εντολέα-αντιπροσώπου (Fan και Wong, 2001). Σε αυτό το πλαίσιο, ο εξωτερικός ελεγκτής επηρεάζει τα κίνητρα του management σχετικά με την ανάληψη ρίσκου, μέσω της κατάλληλης εφαρμογής των λογιστικών πολιτικών (Ojo, 2009).

Αυτό σημαίνει ότι οι εξωτερικοί ελεγκτές παρακολουθούν και ελέγχουν το management μίας εταιρείας και ως εκ τούτου συμβάλουν στην ενίσχυση της αξιοπιστίας και της διαφάνειάς της (Alabede, 2012). Σε αυτή τη διαδικασία, οι εξωτερικοί ελεγκτές ενδεχομένως να παρακινήσουν τους managers να υιοθετήσουν

τα κατάλληλα λογιστικά συστήματα και να εφαρμόσουν τους αναγκαίους και κατάλληλους εσωτερικούς ελέγχους, ενώ παράλληλα μπορούν να παράσχουν συστάσεις στους managers με στόχο να αυξήσουν την ποιότητα των διαδικασιών που ακολουθούνται κατά τη σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων (Boza-Avram, 2012).

3.9 Ιστορική αναδρομή εξωτερικού ελέγχου

Ο εξωτερικός έλεγχος προέκυψε ως αναγκαιότητα ιδίως λόγω της επέκτασης των επιχειρήσεων κατά τη διάρκεια της Βιομηχανικής Επανάστασης στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Πιο συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις συνειδητοποίησαν την ανάγκη ύπαρξης μηχανισμών ανίχνευσης απάτης, αξιοπιστίας και διαφάνειας των οικονομικών καταστάσεων, ιδίως λόγω του ότι οι επενδυτές στηρίζονταν ολοένα και περισσότερο σε αυτές τις καταστάσεις, καθώς οι εταιρείες άρχισαν να συμμετέχουν στη χρηματιστηριακή αγορά. Παρά το γεγονός ότι τα ζητήματα αυτά προκάλεσε την επέκταση της χρήσης της λογιστικής και των μηχανισμών εξωτερικού ελέγχου, ήταν μετά το χρηματιστηριακό κραχ του 1929 που ο εξωτερικός έλεγχος έγινε υποχρεωτική διαδικασία στις Ηνωμένες Πολιτείες με την εφαρμογή του SecuritiesandExchangeAct το 1934.

3.10 Θεσμικό πλαίσιο εξωτερικού ελέγχου

Η διαδικασία που ακολουθείται στον εξωτερικό έλεγχο είναι η εξής (Larcker, 2011):

1. Προετοιμασία Ελέγχου: οριοθέτηση του πεδίου εφαρμογής του ελέγχου. Εντοπισμός των περιοχών που απαιτούν ιδιαίτερη προσοχή
2. Κριτική των εκτιμήσεων και της γνωστοποίησης: Εξέταση των υποθέσεων του management. Ανεξάρτητη επαλήθευση των εκτιμήσεων.
3. Αξιολόγηση της απάτης: Ανασκόπηση των ευκαιριών για απάτη. Εξέταση των κινήτρων για απάτη. Χρησιμοποίηση του "επαγγελματικού σκεπτικισμού"
4. Αξιολόγηση των εσωτερικών ελέγχων: Εξέταση του σχεδιασμού, εντοπισμός αδυναμιών, εστίαση σε βασικούς λογαριασμούς και ασυνήθιστες συναλλαγές.

5. Σύνοψη: Αναθεώρηση ευρημάτων μαζί με την ελεγκτική επιτροπή. Εξέφραση άποψης που θα συνοδέψει τις οικονομικές καταστάσεις.

Η παραπάνω διαδικασία υπόκειται σε συγκεκριμένο θεσμικό πλαίσιο. Πιο αναλυτικά, το θεσμικό πλαίσιο διέπεται από τις διατάξεις και τα standards International Standard on Auditing που θέτει η International Federation of Accountants (IFAC) through the International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB). Στην Ευρωπαϊκή Ένωση υπάρχει επίσης ο θεσμός European Court of Auditors. Επίσης, η διαδικασία εξωτερικού ελέγχου υπόκειται σε standards, αρχές, διαδικασίες και πρακτικές που έχουν τεθεί από την American Institute of Certified Public Accountants (AICPA). Τέλος, αναφορικά με τα τραπεζικά ιδρύματα, το θεσμικό πλαίσιο του εξωτερικού ελέγχου εμπεριέχει και αρχές που αναφέρονται από την The Base ICommittee on Banking Supervision (BCBS) (Bank for International Statements, 2014).

3.11 Ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας στον εξωτερικό έλεγχο

Ζητήματα ηθικής και δεοντολογίας στον εξωτερικό έλεγχο απορρέουν από τη σύγκρουση που υπάρχει όταν ο ελεγκτής παρέχει μη ελεγκτικές υπηρεσίες, καθώς κάτι τέτοιο αυξάνει τη σύγκρουση συμφερόντων, αλλά και μειώνει την αυτονομία του εξωτερικού ελεγκτή. Επίσης μπορούν να απορρέουν από τη σύγκρουση που προκύπτει όταν ο ελεγκτής είναι πρώην οικονομικός διευθυντής της εταιρείας, καθώς κάτι τέτοιο ναί μεν είναι θετικό καθώς ο ελεγκτής έχει προηγούμενη εμπειρία σχετικά με τις διαδικασίες που ακολουθούνται στην εταιρεία και επιφέρει χαμηλότερο κόστος πρόσληψης και μείωση κινδύνου λαθών, αλλά παράλληλα υπάρχει πιθανότητα διευκόλυνσης απάτης, λόγω γνώσης των εσωτερικών διαδικασιών και του εσωτερικού ελέγχου, καθώς και πιθανότητα προστριβής με τον διευθύνοντα σύμβουλο / ιδιοκτήτη της εταιρείας (Larcker, 2011).

Σημαντικό ζήτημα για τις ελεγκτικές επιτροπές είναι η ακεραιότητα του εξωτερικού ελεγκτή. Προς αυτόν τον σκοπό, οι ελεγκτικές επιτροπές κάθε χρόνο θα πρέπει να αξιολογούν κατά πόσο ο εξωτερικός ελεγκτής επιτελεί τα καθήκοντά του, αν έχει τα απαραίτητα προσόντα, αλλά και ποια είναι η απόδοσή του. Αυτό μπορεί να

γίνει με τη χρήση ερωτηματολογίων, τα οποία θα διερευνούν ζητήματα που σχετίζονται με τους προαναφερθέντες παράγοντες, προκειμένου να διασφαλίσουν την καταλληλότητα και την ακεραιότητα των εξωτερικών ελεγκτών (Association of Audit Committee Members, Inc., 2012).

Τέλος, με αναφορά στην έλλειψη εταιρικής ηθικής που επισημαίνεται από τους Lewisetal. (2010) και τους Huy και Yuan (2010) σε πολλές επιχειρήσεις, η λύση στα διάφορα εταιρικά σκάνδαλα, όπως το γνωστό σκάνδαλο της Enron, είναι η επιβολή της ανεξαρτησίας των ελεγκτών και διοικητικού συμβουλίου, αλλά και η πρόσληψη ελεγκτών με ηθική και σεβασμό στη δεοντολογία, προκειμένου να εξασφαλιστεί η συμμόρφωση με ή η χρήση νέων παραμέτρων για την αξιολόγηση των επιδόσεων των εταιρειών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ - ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

ΕΛΕΓΧΟΥ

4.1 Η επίδραση του εσωτερικού ελέγχου στον προγραμματισμό των διαδικασιών του εξωτερικού ελέγχου

Η λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου δεν αποκλείει την ανάγκη των εξωτερικών ελεγκτών, αλλά μάλλον συμπληρώνει και συμβάλλει στο έργο τους. Ο εσωτερικός έλεγχος δημιουργεί μια ολοκληρωμένη ελεγκτική λειτουργία που διατηρεί τους απαραίτητους ελέγχους και συμβάλλει στην ορθή εκτέλεση του συνόλου των δραστηριοτήτων της εταιρείας. Οι εξωτερικοί ελεγκτές έχουν σημαντική επίδραση στην ποιότητα των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου μέσω της απόδοσης των ελέγχων τους, τις τακτικές συνομιλίες με το Δ.Σ. της εταιρείας και την Ελεγκτική Επιτροπή, καθώς και μέσω των συστάσεων για τη βελτίωση των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου.

Επιπρόσθετα, μέσω του εσωτερικού ελέγχου, ο εξωτερικός ελεγκτής μπορεί να αποκτήσει επαρκή κατανόηση των διαδικασιών εσωτερικού ελέγχου, να προσδιορίσει και να αξιολογήσει τους κινδύνους από την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων, να σχεδιάσει και να εκτελέσει περαιτέρω διαδικασίες ελέγχου. Συνεπώς, ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλλει στον προγραμματισμό των διαδικασιών εξωτερικού ελέγχου. Οι Munro και Stewart (2010) αναφέρουν επίσης ότι ο εσωτερικός έλεγχος ασκεί επίδραση στην εκτέλεση συγκεκριμένων διαδικασιών ελέγχου από μέρος των εξωτερικών ελεγκτών.

4.2 Συνεργασία και σύγκρουση μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου

Σύμφωνα με τον Botez (2012), η επιτροπή ελέγχου διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη συνεργασία του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου. Η καλή συνεργασία και ο

συχνός διάλογος μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, μαζί με την συμμετοχή της επιτροπής ελέγχου, είναι κρίσιμος και καθοριστικός για την αποτελεσματικότητα της εταιρικής διακυβέρνησης. Η αμοιβαία συνεργασία των εποπτικών αρχών, των εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών βελτιώνει την αποτελεσματικότητα στη λειτουργία των τριών εμπλεκόμενων πλευρών, ενώ κάθε μέρος φέρει ξεχωριστή ευθύνη. Η συνεργασία αυτή μπορεί να βασίζεται στην περιοδική συνάντηση των τριών προαναφερθέντων μερών. Κατά τη διάρκεια αυτών των συναντήσεων, κάθε συμβαλλόμενο μέρος παρέχει τις πληροφορίες που είναι κοινού ενδιαφέροντος, ενώ ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να καταβληθεί στους τομείς που θα αποτελέσουν αντικείμενο του ελέγχου. Επίσης, ένα θέμα συζήτησης είναι η εφαρμογή των συστάσεων από μέρους των εταιρειών που λαμβάνονται από την εποπτική αρχή, καθώς και τους εξωτερικούς και εσωτερικούς ελεγκτές. Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί ότι αυτή η συνεργασία προϋποθέτει εμπιστοσύνη μεταξύ των τριών μερών.

Η συνεργασία μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου είναι σημαντική και για τις δύο πλευρές. Από την πλευρά του εξωτερικού ελέγχου είναι σημαντική γιατί μέσω αυτής της συνεργασίας οι εξωτερικοί ελεγκτές έχουν την ευκαιρία να αυξήσουν την αποτελεσματικότητα του ελέγχου των οικονομικών καταστάσεων. Από την πλευρά του εσωτερικού ελέγχου αυτή η συνεργασία διαβεβαιώνει τον εσωτερικό έλεγχο ακόμα, περισσότερο μέσω των κατάλληλων πληροφοριών, σχετικά με τη διαχείριση κινδύνων. Εκτός των παραπάνω, επισημαίνεται ότι οι εσωτερικοί ελεγκτές καθώς εργάζονται εντός της εταιρείας, έχουν μία καλύτερη και εις βάθος κατανόηση και γνώση της κουλτούρας και των διαδικασιών που ακολουθούνται στις εταιρείες, κάτι που επιτρέπει στους εσωτερικούς ελεγκτές να έχουν γνώση για τομείς που οι εξωτερικοί ελεγκτές δεν μπορούν να έχουν. Από την άλλη, οι εξωτερικοί ελεγκτές εργάζονται για διάφορους πελάτες και ως εκ τούτου είναι εκτεθειμένοι σε διάφορα χρηματοοικονομικά ζητήματα. Κατά συνέπεια, οι εξωτερικοί ελεγκτές είναι σε θέση να ανακαλύψουν και να επιλύσουν με αποτελεσματικό τρόπο προβλήματα τα οποία οι εσωτερικοί ελεγκτές δεν έχουν συναντήσει στο παρελθόν.

Παρά το γεγονός ότι υπάρχει συνεργασία μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, ενδέχεται να υπάρξουν και συγκρούσεις. Τα αίτια αυτών των συγκρούσεων απορρέουν από τις εξής διαφορές μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου:

1. Διαφορές στην αντικειμενικότητα: η διαφορά αυτή αναφέρεται στο γεγονός ότι ο σκοπός του εξωτερικού ελέγχου είναι να επιβεβαιώσει αν οι οικονομικές καταστάσεις διέπονται από αντικειμενικότητα, ενώ ο σκοπός του εσωτερικού ελέγχου είναι να προστατέψει την αξία των περιουσιακών στοιχείων του οργανισμού. Ο διαφορετικός σκοπός αυτών των δύο μορφών ελέγχου ενδέχεται να επιφέρει συγκρούσεις μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών.
2. Συνέχεια των ελέγχων: ενώ ο εσωτερικός έλεγχος διενεργείται καθόλη τη διάρκεια του έτους, ο εξωτερικός έλεγχος επικεντρώνεται μόνο σε μία ημέρα.
3. Ανεξαρτησία: ο εξωτερικός ελεγκτής αποτελεί μία νομική οντότητα, η οποία διέπεται από μεγαλύτερη ανεξαρτησία από τον εσωτερικό ελεγκτή, καθώς ο τελευταίος αποτελεί μέλος του οργανισμού. Ως εκ τούτου, το διαφορετικό επίπεδο ανεξαρτησίας είναι πιθανό να οδηγήσει σε συγκρούσεις μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών.
4. Αναφορά: οι διαφορές στην αναφορά επικεντρώνονται στα εξής: α) μορφή των εκθέσεων: τα διεθνή ελεγκτικά πρότυπα προβλέπουν αυστηρά τους τύπους βάσει των οποίων εκφέρεται η γνώμη και το περιεχόμενο της έκθεσης του εξωτερικού ελεγκτή, ενώ ο εσωτερικός ελεγκτής ενδέχεται να συντάσσει τις εκθέσεις κατά τρόπο που να αντανακλά καλύτερα τα πορίσματά του, β) χρόνος της υποβολής εκθέσεων: ο εξωτερικός ελεγκτής αναφέρει μία φορά το χρόνο, ενώ ο εσωτερικός ελεγκτής αναφέρει κατά τη διάρκεια ολόκληρου του έτους, γ) χρήστες των εκθέσεων: η γνώμη του εξωτερικού ελεγκτή απευθύνεται στους μετόχους, τους επενδυτές, τους πελάτες, τους εργαζόμενους και νομικά είναι υποχρεωμένος να αναφέρει σε κυβερνητικά όργανα. Καθώς ο εξωτερικός ελεγκτής απευθύνεται σε τόσες ομάδες ατόμων, διέπεται από παρόμοια χαρακτηριστικά με τον εσωτερικό ελεγκτή σε αυτό το σημείο.

Το γεγονός ότι η αντικειμενικότητα αποτελεί ένα σημείο διαφοροποίησης του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου αναφέρεται μαζί με την ποιότητα των στοιχείων που αναφέρονται, αλλά και την επάρκεια των εσωτερικών ελεγκτών. Επομένως, τα στοιχεία αυτά ενδέχεται να επιφέρουν συγκρούσεις μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών.

4.3 Η παροχή πληροφοριών του εσωτερικού ελέγχου στον εξωτερικό ελεγκτή

Κατά τον καθορισμό των διαδικασιών για τη λειτουργία και το σχεδιασμό του ελέγχου, το σημαντικό όφελος απορρέει από τη λειτουργία του εσωτερικού ελέγχου. Ωστόσο, θα πρέπει να τονιστεί ότι την ευθύνη για τη γνωμοδότηση επί των οικονομικών καταστάσεων αποτελεί υποχρέωση των εξωτερικών ελεγκτών. Η εξωτερική οι ελεγκτές θα πρέπει να είναι εξοικειωμένοι με, και να έχουν πρόσβαση σε, εκθέσεις της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου. Επίσης, οι εξωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει να ενημερώνουν τους εσωτερικούς ελεγκτές για οποιοδήποτε σημαντικό θέμα μπορεί να επηρεάσει το έργο της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου. Η αμοιβαία επικοινωνία μεταξύ των εσωτερικών και των εξωτερικών ελεγκτών προβλέπει ανταλλαγή πληροφοριών σε θέματα κοινού ενδιαφέροντος, όπως η ανταλλαγή απόψεων σχετικά με ελεγκτικές τεχνικές, μεθόδους λειτουργίας και ερμηνεία της ορολογίας, καθώς και ανταλλαγή των εκθέσεων ελέγχου.

Εκτός των παραπάνω, υποστηρίζεται πως ο εσωτερικός έλεγχος μπορεί να προσφέρει ένα εύρος πληροφοριών στον εξωτερικό ελεγκτή, ως προς οικονομικά και μη οικονομικά στοιχεία. Κατά συνέπεια ο εξωτερικός ελεγκτής έχει στη διάθεσή του πληροφορίες που σχετίζονται με ιστορικά χρηματοοικονομικά στοιχεία, αλλά και πληροφορίες που αφορούν μη χρηματοοικονομικά στοιχεία, όπως διαδικασίες που εφαρμόζονται στην εταιρεία και συνεπώς τρόπους βελτίωσης των διαδικασιών αυτών, αλλά και τη δομή των εταιρειών. Τέλος, ο εσωτερικός έλεγχος είναι επιφορτισμένος με τον προσδιορισμό τυχόν απάτης που ενδέχεται να απορρέει από όλες τις δραστηριότητες του οργανισμού, ενώ ο εξωτερικός έλεγχος επικεντρώνεται μόνο σε χρηματοοικονομικές περιοχές και κατά συνέπεια οι πληροφορίες που διέπονται από τον εσωτερικό ελεγκτή στον εξωτερικό μπορούν να συμβάλλουν στον αποτελεσματικότερο προσδιορισμό τυχόν απάτης.

4.4 Η επίδραση του εσωτερικού ελέγχου στην σύνταξη έκθεσης του εξωτερικού ελεγκτή

Λόγω του ότι ο εσωτερικός έλεγχος είναι τόσο μία διαδικασία διασφάλισης όσο και μία διαδικασία παροχής συμβουλευτικής, αλλά και λόγω του ότι ο εσωτερικός έλεγχος είναι ένας σημαντικός και κρίσιμος μηχανισμός της εταιρικής διακυβέρνησης, γίνεται αντιληπτό ότι ο εσωτερικός έλεγχος ασκεί σημαντική επίδραση στη σύνταξη έκθεσης του εξωτερικού ελεγκτή (Munro και Stewart, 2010). Πιο συγκεκριμένα, αναφέρεται ότι οι εξωτερικοί ελεγκτές χρησιμοποιούν ως βοηθούς τους εσωτερικούς ελεγκτές προκειμένου να κατανοήσουν εις βάθος τις διαδικασίες που ακολουθούνται στους οργανισμούς, τους ελέγχους που γίνονται στις εταιρείες, να εξετάσουν τους ελέγχους και να κάνουν τα κατάλληλα και απαραίτητα τεστ (Munro και Stewart, 2010).

Εκτός των παραπάνω, αναφέρεται ότι η συνεργασία μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών αυξάνει την εμπιστοσύνη τόσο μεταξύ αυτών των δύο μερών, όσο και από μέρους των επενδυτών και των λοιπών ενδιαφερομένων στα στοιχεία που δημοσιοποιούν οι εταιρείες μέσω των οικονομικών τους καταστάσεων. Εξαιτίας της σημασίας των οικονομικών καταστάσεων, όπως αναλύθηκε στο δεύτερο κεφάλαιο, αλλά και εξαιτίας των κρουσμάτων απάτης που έγιναν γνωστές μέσω της τελευταίας χρηματοοικονομικής κρίσης του 2007 στα μοντέλα εταιρικής διακυβέρνησης, οι εταιρείες θα πρέπει να αυξήσουν την εμπιστοσύνη των μετόχων και των επενδυτών στα στοιχεία που αναφέρονται στις οικονομικές τους καταστάσεις. Η αποτελεσματική συνεργασία εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου διασφαλίζει την αξιοπιστία των στοιχείων που αναγράφονται στις οικονομικές καταστάσεις και ενισχύεται η ποιότητα των στοιχείων αυτών. Συνεπώς, ο εσωτερικός έλεγχος συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στη σύνταξη των οικονομικών εκθέσεων, στη βάση της αξιοπιστίας, της διαφάνειας και της ποιότητας των στοιχείων που αναγράφονται στις εκθέσεις αυτές.

4.5 Ζητήματα δεοντολογίας και ηθικής στην συνεργασία εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου

Τα ζητήματα δεοντολογίας και ηθικής στη συνεργασία εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου αφορούν διάφορα στοιχεία. Οι εξωτερικοί ελεγκτές και πιο συγκεκριμένα η εξάρτηση των εξωτερικών ελεγκτών από τους εσωτερικούς ελεγκτές αφορά τις εξής περιοχές:

- α) οι εξωτερικοί ελεγκτές απαιτούν από τους εσωτερικούς ελεγκτές αντικειμενικότητα, όσον αφορά στη γνώμη που εκφέρουν σχετικά με τη σύνταξη των οικονομικών καταστάσεων, τις περιοχές που συνιστούν ευκαιρίες για τους οργανισμούς, τη διαχείριση κινδύνων και τις ενδεχόμενες απάτες
- β) οι εξωτερικοί ελεγκτές απαιτούν από τους εσωτερικούς ελεγκτές επάρκεια, η οποία αναφέρεται στην ύπαρξη συγκεκριμένων γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων για την άσκηση του επαγγέλματός τους, κάτι που συμβάλλει και στην αύξηση της ποιότητας της εργασίας τους
- γ) οι εξωτερικοί ελεγκτές απαιτούν από τους εσωτερικούς ελεγκτές ανεξαρτησία, όπως για παράδειγμα ανεξαρτησία από τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου, κάτι που θα συμβάλλει στην αποτελεσματικότερη εργασία τους, στην ποιότητα των απόψεων που εκφέρουν, στην ποιότητα των στοιχείων που αναφέρονται στις οικονομικές καταστάσεις και εν τέλει στην εμπιστοσύνη των επενδυτών, των εργαζομένων, των μετόχων και των λοιπών ενδιαφερομένων στο έργο των εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών, αλλά και στις εταιρείες που δημοσιοποιούν τα στοιχεία τους μέσω των οικονομικών καταστάσεων

Η αντικειμενικότητα των εσωτερικών ελεγκτών είναι το μεγαλύτερο ζήτημα δεοντολογίας και ηθικής που διέπει τη σχέση και τη συνεργασία μεταξύ εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών, όπως υποστηρίζουν οι Munro και Stewart (2010) και οι Desai et al. (2008). Όσο μεγαλύτερη είναι η αντιλαμβανόμενη ποιότητα της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου από μέρους των εξωτερικών ελεγκτών, τόσο μεγαλύτερη είναι η εξάρτηση των εξωτερικών ελεγκτών στις διαδικασίες και τις πληροφορίες που παρέχονται από τον εσωτερικό έλεγχο. Επίσης, αναφορικά με την ανεξαρτησία, αναφέρεται ότι ένα ζήτημα δεοντολογίας αφορά τα κίνητρα οικονομικών ανταμοιβών των εσωτερικών ελεγκτών, που ενδέχεται να επηρεάζουν την αντικειμενικότητά τους, ενώ άλλα ζητήματα αφορούν το επίπεδο συνεργασίας εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών, την πίεση που ασκούν οι πελάτες για τη

χρήση ελεγκτικών υπηρεσιών, αλλά και οι υπηρεσίες outsourcing από μέρους των εσωτερικών ελεγκτών (Munro και Stewart, 2010).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Ο εσωτερικός έλεγχος που λειτουργεί σε μια εταιρεία διευκολύνει το έργο της, το έργο των εποπτών, ενώ βελτιώνει στο σύνολο τη λειτουργία της αγοράς. Ο ισχυρός εσωτερικός έλεγχος και η αποτελεσματική συνεργασία εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών, καθώς και η ύπαρξη ενός ανεξάρτητου συστήματος εξωτερικού ελέγχου, αποτελεί μέρος ενός στερεού διαχείρισης των επιχειρήσεων, το οποίο με τη σειρά του συμβάλλει στην αποτελεσματική και συνεργατική σχέση μεταξύ των μελών του οργανισμού. Συνολικά, ένα αποτελεσματικό σύστημα εσωτερικού ελέγχου είναι μια ανεκτίμητη πηγή πληροφοριών για την εταιρεία. Σε αυτό το πλαίσιο, ο εσωτερικός έλεγχος θα πρέπει να αποτελέσει έναν πυλώνα που υποστηρίζει την εταιρική διακυβέρνηση και γενικά το management των εταιρειών, μέσα από την αποτελεσματική διαχείριση κινδύνων και ανίχνευση πιθανής απάτης (Zahariaetal., 2014).

Ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου σχετικά με την εταιρική διακυβέρνηση και τα όσα αναφέρθηκαν προτύτερα σχετικά με την εταιρική διακυβέρνηση και το ρόλο της στην τελευταία χρηματοοικονομική κρίση του 2007 οδηγεί σε ορισμένες συστάσεις σχετικά με κάποια μέτρα που θα πρέπει να στοχεύουν τόσο στην υποστήριξη του πλαισίου της εταιρικής διακυβέρνησης όσο και στην αποφυγή ανάληψης κινδύνων μέσα από (Zahariaetal., 2014): α) την αύξηση της αποτελεσματικότητας που σχετίζεται με την παρακολούθηση των κινδύνων που αναλαμβάνονται από τα συμβούλια των εταιρειών και β) τη βελτίωση της κατάστασης της διαχείρισης κινδύνων και τη διασφάλιση της αποτελεσματικής εποπτείας που προβλέπεται από το πλαίσιο της εταιρικής διακυβέρνησης.

Το Institute of Internal Auditors προώθησε τις τρεις γραμμές άμυνας, γνωστές ως το μοντέλο 'Three Lines of Defence', ως ένα σημαντικό εργαλείο ενσωμάτωσης, συντονισμού και ευθυγράμμισης όλων των διαδικασιών διασφάλισης, ούτως ώστε να βελτιστοποιηθεί το επίπεδο διαχείρισης κινδύνου, ελέγχου και εταιρικής

διακυβέρνησης. Σε αυτό το μοντέλο, αρχικά σημαντικό ρόλο διαδραματίζει η ιδιοκτησία, η υπευθυνότητα και η λογοδοσία. Ακολουθεί η μεθοδολογία και η παρακολούθηση, και έπειτα η βεβαιότητα σχετικά με την αποτελεσματικότητα της διακυβέρνησης, της διαχείρισης κινδύνων και του εσωτερικού ελέγχου. Η λειτουργική γραμμή αναφοράς του εσωτερικού ελέγχου και η συνεργασία με την ελεγκτική επιτροπή, προσφέρει ανεξαρτησία από την εκτελεστική εξουσία και παρέχει τον απαραίτητο βαθμό αντικειμενικότητας στον εσωτερικό ελεγκτή. Ο εσωτερικός λογιστικός έλεγχος παρέχει ολοκληρωμένη διαβεβαίωση προς την εταιρεία και τα ανώτερα διοικητικά στελέχη. Ο εξωτερικός έλεγχος μπορεί να θεωρηθεί ως μια πρόσθετη γραμμή άμυνας, εκτός από τον εσωτερικό έλεγχο, της εταιρείας με περιορισμένη εντολή και συγκεκριμένο καθήκον να εκφράσει τη γνώμη του σχετικά με τις οικονομικές καταστάσεις (ECIPA, 2013).

Με βάση τα προαναφερθέντα, ήτοι τον εξαιρετικά σημαντικό ρόλο του εσωτερικού ελέγχου τόσο στη διαχείριση κινδύνων και την ανίχνευση απάτης, όσο και στο πλαίσιο της εταιρικής διακυβέρνησης, αλλά και την εξάρτηση και αλληλεπίδραση μεταξύ εξωτερικών και εσωτερικών ελεγκτών, εξαιρετικά κρίσιμη είναι η ενίσχυση της αποτελεσματικής συνεργασίας μεταξύ των εξωτερικών και εσωτερικών ελεγκτών, αλλά και μεταξύ αυτών των ελεγκτών και της ελεγκτικής επιτροπής. Πιο συγκεκριμένα, οι επιτυχημένοι οργανισμοί αναγνωρίζουν τη σημασία της δημιουργίας και διατήρησης αποτελεσματικών σχέσεων μεταξύ της επιτροπής ελέγχου, του εσωτερικού ελέγχου και του εξωτερικού ελεγκτή. Υπάρχουν βελτιώσεις που μπορούν να πραγματοποιηθούν σε τομείς όπως η αξιολόγηση του κινδύνου, η διαχείριση του κινδύνου, στις επιδόσεις του εξωτερικού ελέγχου, στηριζόμενες στο σεβασμό στο ρόλο και τις αρμοδιότητες κάθε συμμετέχοντος σύμφωνα με τα επαγγελματικά πρότυπα και τον κώδικα δεοντολογίας που διέπει τις λειτουργίες του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου. Αυτοί οι δύο επίσημοι και ανεπίσημοι διάλογοι επικοινωνίας είναι κρίσιμοι.

Η συνεργασία μεταξύ των εσωτερικού και του εξωτερικού ελέγχου περιλαμβάνει τα κάτωθι (ECIPA, 2013):

- ανταλλαγή πληροφοριών και συζήτηση κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αξιολόγησης των κινδύνων σχετικά με οικονομικούς και άλλου είδους κινδύνων

- η αξιολόγηση των εσωτερικών ελέγχων στις αναλυτικές εκθέσεις εσωτερικού ελέγχου τίθενται στη διάθεση των εξωτερικών ελεγκτών
- ανταλλαγή απόψεων σχετικά με τη μεθοδολογία και το περιεχόμενο για τη δημιουργία ενός αμοιβαία κατανοητού πλαισίου της προσέγγισης του ελέγχου
- τακτική ενημέρωση στον εξωτερικό ελεγκτή σχετικά με το πρόγραμμα εσωτερικού ελέγχου
- πρόσβαση σε συγκεκριμένα έγγραφα εργασίας και ενδιάμεσες εκθέσεις, συμπεριλαμβανομένης της τρέχουσα κατάσταση και την πρόοδο των συστάσεων που έχουν πραγματοποιηθεί
- τακτικές συναντήσεις μεταξύ των εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών
- για να συζητήσουν όλα τα σχετικά θέματα για το επίπεδο των κινδύνων, τις συστάσεις των εξωτερικών ελεγκτών, ην κατάσταση του εσωτερικού ελέγχου
- τακτική συμμετοχή του επικεφαλής του εσωτερικού ελέγχου σε όλες τις συναντήσεις που έχει η επιτροπή ελέγχου με τον εξωτερικό ελεγκτή

Η τεράστια σημασία της συνεργασίας μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου, καθώς και η εξάρτηση, ως κάποιου βαθμού, του εξωτερικού ελεγκτή από τον εσωτερικό έλεγχο αντικατοπτρίζεται στα εξής (Salehietal., 2012):

1. Ο ρόλος του εσωτερικού ελέγχου καθορίζεται από το management και οι στόχοι του διαφέρουν από εκείνους των εξωτερικών ελεγκτών που διορίζονται και εκφέρουν μία ανεξάρτητη άποψη για τις οικονομικές καταστάσεις. Οι στόχοι του εσωτερικού ελέγχου ποικίλουν ανάλογα με τις απαιτήσεις της διοίκησης. Ο εξωτερικός ελεγκτής έχει ως πρωταρχικό μέλημα να ελέγξει αν οι οικονομικές καταστάσεις είναι απαλλαγμένες από ουσιώδη ανακρίβεια
2. Ο εξωτερικός ελεγκτής πρέπει να εξασφαλίζει επαρκή κατανόηση των δραστηριοτήτων του εσωτερικού ελέγχου για τον εντοπισμό και την αξιολόγηση των κινδύνων ουσιώδους ανακρίβειας που ενέχονται στις οικονομικές καταστάσεις, αλλά και να σχεδιάσει και να εκτελεί περαιτέρω ελεγκτικές διαδικασίες με βάση τις πληροφορίες που έχει λάβει από τον εσωτερικό ελεγκτή
3. Ο εξωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να διενεργεί μία εξέταση σχετικά με την αξιολόγηση της λειτουργίας του εσωτερικού ελέγχου, όταν ο εσωτερικός

έλεγχος σχετίζεται με την αξιολόγηση του κινδύνου από μέρους των εξωτερικών ελεγκτών

4. Ο σύνδεσμος με τον εσωτερικό έλεγχο είναι πιο αποτελεσματικός όταν οι συναντήσεις γίνονται σε τακτά χρονικά διαστήματα κατά τη διάρκεια της περιόδου. Ο εξωτερικός ελεγκτής θα πρέπει να ενημερώνεται σχετικά και να έχουν πρόσβαση σε σχετικές εσωτερικές εκθέσεις ελέγχου και να μένει ενήμερος για οποιοδήποτε σημαντικό θέμα που έρχεται στην αντίληψη του εσωτερικού ελεγκτή και που μπορεί να επηρεάσει το έργο του εξωτερικού ελεγκτή

Η παρούσα εργασία εξέτασε την τεράστια σημασία που έχει ο εσωτερικός έλεγχος στις διαδικασίες του εξωτερικού ελέγχου και την αλληλεπίδραση μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου. Ωστόσο, ένας σημαντικός περιορισμός αυτής της έρευνας αποτελεί το γεγονός ότι τα στοιχεία που έχουν συλλεχθεί προέρχονται από δευτερογενείς πηγές. Ως εκ τούτου, θα είχε ιδιαίτερο ενδιαφέρον στο μέλλον η διεξαγωγή μίας πρωτογενούς έρευνας, η οποία θα διερευνούσε τη σημασία του εσωτερικού και εξωτερικού ελέγχου στις επιχειρήσεις, αλλά και την αλληλεπίδραση εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών μέσα από τις απόψεις των ιδίων των ενδιαφερομένων, δηλαδή των managers διαφόρων επιχειρήσεων, αλλά και των εσωτερικών και εξωτερικών ελεγκτών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

- Αγοράκη, Μ.Ε. (2010). Ο ρόλος των ανεξάρτητων μελών: Η πεμπουσία της εταιρικής διακυβέρνησης. 8^ο συνέδριο Συνδέσμου Επενδυτών & Διαδικτύου. Ανακτήθηκε από: <http://www.sed.gr/library/agoraki.pdf>
- Κοντογεώργης, Γ. (2013). Οι εξελίξεις και η ποιότητα του εσωτερικού ελέγχου στην Ελλάδα και διεθνώς. Έρευνα της ποιότητας του εσωτερικού ελέγχου σε εταιρείες του Χρηματιστηρίου Αξιών Αθηνών (Χ.Α.Α.), ακολουθώντας το υπόδειγμα COSO. Διδακτορική Διατριβή, Πάντειο Πανεπιστήμιο
- Νεγκάκης, Χ. και Ταχυνάκης, Π.,(2013). Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής και Εσωτερικού Ελέγχου σύμφωνα με τα Διεθνή Πρότυπα Ελέγχου', Εκδοτικός Οίκος Διπλογραφία,

Ξένη

- AbdulRahman, R.A., Ali, F.H.M. (2006). Board, audit committee, culture and earnings management: Malaysian evidence. *Managerial Auditing Journal*, 21(7), 783-804
- Adams, C.A., Evans, R. (2004).Accountability, Completeness, Credibility and the Audit Expectations Gap.*JCC*, Summer, 97-115
- Alabede, J.O. (2012). The Role, Compromise and Problems of the External Auditor in Corporate Governance.*Research Journal of Finance and Accounting*, 3(9), 114-126
- Allen, F., Gale, D. (2002).A Comparative Theory of Corporate Governance.Ανακτήθηκε από: <http://fic.wharton.upenn.edu/fic/papers/03/0327.pdf>
- Al-Rassas, A.H., Kamardin, H. (2015).Directors' Independence, Internal Audit Function, Ownership Concentration and Earnings Quality in Malaysia.*Asian Social Science*, 11(15), 244-256
- Association of Audit Committee Members, Inc. (2012).Audit Committee Annual Evaluation of the External Auditor.Ανακτήθηκε από: <http://www.thecaq.org/docs/audit-committees/auditor-assessment.pdf?sfvrsn=0>

- Bank for International Statements (2014). External audits of banks. Ανακτήθηκε από:
<http://www.bis.org/publ/bcbs280.pdf>
- Birmingham, P. (2001). Reviewing the literature. Στο: Wilkinson, D. (Ed.), *The researcher's toolkit*. London: Taylor & Francis
- Boța-Avram, C. (2012). Investigation of External Audit's Good Practices in the Context of Corporate Governance - Evidence from Romania. *Journal of Knowledge Management, Economics and Information Technology*, 8, 1-31
- Botez, D. (2012). Internal Audit and Management Entity. *Procedia Economics and Finance*, 3, 1156-1160
- Chartered Institute of Internal Auditors (2012). What is internal audit? Information to help you understand the role and value of internal audit. Ανακτήθηκε από:
https://iia.org.uk/media/91287/0731_what_is_internal_audit_dec_2012.pdf
- Commission of the European Communities (2001) 'Promoting a European Framework for Corporate Social Responsibility', Green Paper, COM(2001)366 final. Ανακτήθηκε από: http://europa.eu/rapid/press-release_DOC-01-9_en.pdf
- Coram, P., Ferguson, C., Moroney, R. (2006). The Importance of Internal Audit in Fraud Detection. Ανακτήθηκε από:
http://www.theage.com.au/ed_docs/Fraud_paper.pdf
- Damodaran, A. (2006). The Value of Transparency and the Cost of Complexity. Ανακτήθηκε από:
<http://people.stern.nyu.edu/adamodar/pdfiles/papers/Transparency.pdf>
- Dawson, C. (2009). *Introduction to research methods: A Practical Guide for Anyone Undertaking a Research Project*. Oxford: How to Books
- DeFond, M., Zhang, J. (2014). A review of archival auditing research. *Journal of Accounting and Economics*, 58(2-3), 275-326
- Desai, N.K., Gerard, G.J., Tripathy, A. (2008). Co-sourcing and External Auditors' Reliance on the Internal Audit Function. The Institute of Internal Auditors Research Foundation. Ανακτήθηκε από:
<https://na.theiia.org/iia/f/Public%20Documents/Co%20Sourcing%20and%20external%20auditors%20reliance%20on%20the%20internal%20audit%20function.pdf>

- ECIIA (2013). Improving cooperation between internal and external audit. Ανακτήθηκε από: <http://www.eciia.eu/wp-content/uploads/2013/11/ECIIA-Internal-vs-External-Audit-WEB.pdf>
- Fan, J.P., Wong, T.J. (2002). Corporate ownership structure and the informativeness of accounting earnings in East Asia. *Journal of Accounting and Economics*, 33(3), 401-425
- Fan, J.P.H., Wong, T.J. (2001). Do External Auditors Perform a Corporate Governance Role in Emerging Markets? Evidence from East Asia. William Davidson Working Paper Number 400. Ανακτήθηκε από: <http://wdi.umich.edu/files/publications/workingpapers/wp400.pdf>
- Fridson, M., Alvarez, F. (2002). *Financial statement analysis*. New York: John Wiley & Sons
- Hope, O.K., Thomas, W.B., Vyas, D. (2011). Financial Credibility, Ownership, and Financing Constraints in Private Firms. AAA 2009 Financial Accounting and Reporting Section (FARS) Paper. Ανακτήθηκε από: <http://ssrn.com/abstract=1264730>
- Huy, D.T.N., Yuan, C. (2010). Corporate Governance Issues and the Construction of a Set of Limited Asian Pacific Corporate Governance Standards After Financial Crisis, Corporate Scandals and Market Manipulation. Ανακτήθηκε από: https://mpra.ub.uni-muenchen.de/27664/1/MPRA_paper_27664.pdf
- Johnson, W.B., Shores, D. (1999). Accounting Defects, Financial Statement Credibility, and Equity Valuation. Ανακτήθηκε από: <https://tippie.uiowa.edu/accounting/mcgladrey/workingpapers/99-01.pdf>
- KPMG (2007). The evolving role of the internal auditor. Value creation and preservation from an internal audit perspective. Ανακτήθηκε από: <https://www.kpmg.com/CN/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Documents/role-ia-O-0707.pdf>
- Lander, G.H., Auger, K.A. (2008). The need for transparency in financial reporting: Implications of off-balance-sheet financing and inferences for the future. *Journal of Accounting & Organizational Change*, 4(1), 27 – 46
- Larcker, D.F. (2011). Financial Reporting and External Audit. Ανακτήθηκε από: <https://www.gsb.stanford.edu/sites/default/files/10Audit.pdf>
- Lepădatu, G.V., Pîrnău, M. (2009). Transparency in Financial Statements (IAS/IFRS). *European Research Studies*, XII(1), 101-108

- Lewis, V., Kay, K.D., Kelso, C., Larson, J. (2010). Was the 2008 financial crisis caused by a lack of corporate ethics? *Global Journal of Business Research*, 4(2), 77-84
- Mitra, S., Hossain, M., Marks, B.R. (2012). Corporate ownership characteristics and timeliness of remediation of internal control weaknesses. *Managerial Auditing Journal*, 27(9), 846 – 877
- Munro, L., Stewart, J. (2010). External auditors' reliance on internal audit: the impact of sourcing arrangements and consulting activities. *Accounting & Finance*, 50(2), 371-387
- Nobes, C.W., Stadler, C. (2014). The qualitative characteristics of financial information, and managers' accounting decisions: evidence from IFRS policy changes. Ανακτήθηκε από: <http://www.ifrs.org/Meetings/MeetingDocs/Other%20Meeting/2014/October/ABR-2014-0103-Qualitative-characteristics.pdf>
- OECD, (2008). Using the OECD Principles of Corporate Governance. A boardroom perspective. Ανακτήθηκε από: <http://www.oecd.org/dataoecd/20/60/40823806.pdf>
- OECD (2007). *Economic Survey: Greece*. Paris: OECD
- OECD, (2004). OECD Principles of Corporate Governance. Ανακτήθηκε από: <http://www.oecd.org/dataoecd/32/18/31557724.pdf>
- Petrașcu, D., Tieanu, A. (2014). The Role of Internal Audit in Fraud Prevention and Detection. *Procedia Economics and Finance*, 16, 489-497.
- PricewaterhouseCoopers (2009). Key principles of organization design: diagnosing issues in a company's structure. Ανακτήθηκε από: <https://www.pwc.com/us/en/people-management/assets/key-principles-organization-design.pdf>
- Salehi, M., Gahderi, A., Rostami, V. (2012). A Study of Job Satisfaction between External and Internal Auditors: An Iranian Scenario. *Research Journal of Applied Sciences, Engineering and Technology*, 4(10), 1300-1309
- Shleifer, A., Vishny, R.W. (1986). Large shareholders and corporate control. *The Journal of Political Economy*, 94(3), 461-488
- Shroff, N. (2015). Real Effects of Financial Reporting Quality and Credibility: Evidence from the PCAOB Regulatory Regime. Ανακτήθηκε από:

http://www.gsb.stanford.edu/sites/default/files/documents/ACCT_SEPT_Shr off.pdf

- Spasić, D., Denčić-Mihajlov, K. (2014). Transparency of Financial Reporting in Serbia – Regulatory Framework and Reporting Practices. *Procedia Economics and Finance*, 9, 153-162
- The Institute of Internal Auditors (2015). Code of Ethics. Ανακτήθηκε από: <https://na.theiia.org/standards-guidance/mandatory-guidance/Pages/Code-of-Ethics.aspx>
- Tomasic, R. (2009). Raising Corporate Governance Standards in Response to Corporate Rescue and Insolvency. *Corporate Rescue & Insolvency*, 2(1), 5-9
- Tweedie, D. (2008). Bringing transparency to financial reporting: towards an improved accounting framework in the aftermath of the credit crisis. *Financial Stability Review*, 12, 115-120
- Van den Berghe, L. (2009). To What Extent is the Financial Crisis a Governance Crisis? From Diagnosis to Possible Remedies. http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1410455
- Zager, K., Zager, L. (2006). The role of financial information in decision making process. *Innovative Marketing*, 2(3), 35-40
- Zaharia, D.L., Lazar, A., Tilea, D.M. (2014). The Role of Internal Audit regarding the Corporate Governance and the Current Crisis. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 116, 4819-4823